

PASOLINI –
FILMELE &
CARTEA

Pînă pe 30 noiembrie, la București au loc „Zilele Filmului Italian”. Evenimentul aduce un omagiu regizorului Pier Paolo Pasolini.

CITIȚI UN FRAGMENT DIN *SCRIERI CORSARE* ÎN » PAGINILE 6-7

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂȚA » EDIȚIA NAȚIONALĂ » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

MARIUS
BABIAS

DESPRE LIMBAJUL
REZISTENȚEI

Încă mai există mici senzații în lumea literară. O astfel de senzație o reprezintă redescoperirea scurtei povestiri *Bartleby*, din anul 1853, de Herman Melville, autorul unor opere mult mai cunoscute, precum *Moby Dick*...

ÎN » PAGINA 5

NR. 104 » 25 noiembrie – 1 decembrie 2006 » Săptămînal realizat de Editura Polirom, „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud” » supliment@polirom.ro

TÎRGUL GAUDEAMUS 2006

Cartea nu se predă, se vinde

Mi-am propus să mă
joc puțin cu dramele
din jurul nostru

Interviu cu scriitorul Ion Manolescu

„Cred că, dacă ne uităm în jurul nostru în universități, o să vedem că există un brand nou: profesorul sportiv, care vine cu *Skechers* și eșarfă colorată la facultate, predă Eminescu, Dennett sau Pinker, după care pleacă acasă, îmbracă treningul și joacă un whist, un fotbal de sală sau un ping-pong în Herăstrău cu prietenii.”

ÎN » PAGINILE 8-9

Bonzi și blonzi

Mădălina Cocea

David Craig a reușit să îl recreeze pe cel mai celebru agent secret britanic din lume. De data aceasta, impecabilul Bond se murdărește, rămîne cu fața boțită după vreo bătaie, are temeri și este încruntat.

ÎN » PAGINA 14

S-A CITIT. ACUM SE AUDE
DETALII ÎN » PAGINA 5

» La ora discursurilor oficiale, miercuri, 22 noiembrie, încă se cărau cărți din depozite, se lipeau prețuri, se adjudecau locuri în rafturi pentru volume.

» Ministrul Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu, a mai inventat un dicton: „Cartea nu se predă!”

» Polirom a mizat pe *Cartea aleanului* de Leonard Cohen, *Jeg* de Irvine Welsh, *Shalimar clovnul* de

Salman Rushdie, volumele lui Andrei Gheorghe și Adrian Cioroianu. Humanitas pe colecția „Risul lumii”, cu *Fie-ne tranziția ușoară* de Radu Paraschivescu, și pe cartea lui Andrei Pleșu, *Despre bucurii în Est și în Vest și alte eseuri*. Nobelul lui Orham Pamuk a fost pus la înaintare de Editura Curtea Veche, iar Rao s-a bazat pe *1001 albume de ascultat într-o viață*.

ÎN » PAGINA 3

EDITORIAL

Cîte ceva (puțin) despre cărți

George Onofrei

De două ori pe an, televiziunile comerciale se îngâmădesc să filmeze teancurile de cărți. Este una dintre rarele ocazii în care lectura devine știre, fapt de presă. Cartea este prezentată ca spectacol pe micile ecrane, iar reporterii gazetelor dau buzna la tîrg pentru a scrie despre cele mai recente titluri (îi vor suna și pe PR-ii editurilor, duminică spre seară, ca să-i întrebe cifre, cifre... Cît ați făcut??). Dintr-un anumit punct de vedere, marile tîrguri de carte biannuale de la București dau o imagine falsă asupra fenomenului numit lectură. Chiar Gaudeamus, nefiind o întîmplare strict comercială (deși asta primează, fără a fi neapărat un fapt de condamnat), atrage prin doza de excepționalitate. Dar din clipa în care tîrgul își va închide porțile, televiziunile comerciale vor lăsa mai departe în grijă TVR-sub1% rating-ului Cultural promovarea lecturii. Prin urmare, fără mediatizare corespunzătoare, cartea – ca, de altfel, orice produs – iese din atenție.

„În lipsa unei cercetări sociologice legate de viitorul cărții tipărite, am cerut părerea unor tineri studenți”, explica în ajunul Tîrgului Gaudeamus jurnalistul „EVZ” cum a ieșit din impas ca să dea totuși spre tipar textul „Ce mai citesc tinerii astăzi”. Dar Asociația Pro Youth a dat publicității cu o săptămîină în urmă cercetarea „Despre situația tinerilor din România”. Aceasta a fost realizată în colaborare cu Uniunea Studenților din România și a vizat persoane cu vârste cuprinse între 14 și 29 de ani. Ce reiese din lectura studiului: cititul nu se află nici pe departe în topul preferințelor respondenților. „Aproape un sfert nu au citit niciodată literatură, iar procentul celor care citesc ziare în fiecare zi nu depășește 20%.” Iar 80% dintre tinerii chestionați nu au fost niciodată la un concert de muzică clasică. Ce fac atunci cei mai mulți în timpul liber? Privesc la televizor. De unde reiese că substituțiile filmelor rămîn cea mai răspîndită formă de lectură în rîndurile acestora.

Lovitura de partid

Scrînd pentru o publicație care, vrînd-nevrînd, îmi „asigură” un decalaj de cîteva zile față de actualitate, de vreme ce apare săptămînal, nu mi-a picat tocmai bine să-mi recitesc articolul precedent, în care-l plasam pe Gheorghe Flutur într-o a treia tabără liberală, cumva neputră, tocmai cînd el își declama, dimpotrivă, pe toate posturile, loialitatea pentru tabăra Stoiloian. Dar lucruri de genul ăsta se întîmplă uneori. Gheorghe Flutur, deși dăduse semnale că ar putea fi un lider remarcabil, s-a retras pe nepregătite într-o umbră care lui i s-a părut mai de perspectivă. Dar tot umbră rămîne.

Însă nu despre el e articolul de față. Ci despre lupta oarbă, dar nu surdă, a celor două tabere liberale pentru șefia P.N.L. Oarbă, dar nu surdă pentru că adversarii se aud foarte bine între ei și acționează în consecință – încearcă să-și aplice loviturile mortale, dar pînă acum acestea au eșuat, chiar dacă poate părea uneori că „Stolojenii”, dacă-mi este permis, sînt mult mai bine înarmați decît „Tăricenii”.

Fără a fi justificată măcar de vreun sondaj de opinie consistent, tabăra Stoiloian se laudă permanent cu susținerea populară. Ceea ce fac ei se înscrie însă perfect în definiția loviturii de stat, redusă aici la o lovitură de partid (cu valențe totuși mai ample, ca urmare a faptului că liderii actuali ai partidului au și

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Lucian Dan TEODOROVICI

funcții dintre cele mai importante în stat). De susținere populară, nu numai declarativă, ci chiar reală, s-au bucurat multe lovituri de stat de-a lungul vremii. Dar e șocant să asistăm la una „în direct” acum și s-o vedem desfășurîndu-se în jurul unui partid democratic și, mai cu seamă, în cea mai democratică perioadă din istoria României, căci avem toate motivele să convenim că așa este.

Spun că este aplicat modelul loviturii de stat, întrucît gruparea „haiducă” al cărei șef de imagine este Theodor Stoiloian face exact pașii de manual ceruți de o lovitură de stat sănătoasă: mai întîi, un grup susținut de un mare ștab, nu are rost să mai spun cine, conspiră în jurul unei așa-zise platforme liberale; apoi, începe să atragă de partea sa oameni din jurul actualiei puteri liberale,

» „Stolojenii”, dacă-mi este permis, sînt mult mai bine înarmați decît „Tăricenii”.

momindu-i, probabil, cu funcții ulterioare foarte tentante; în fine, declară că singurul țel este dispariția actualiei conduceri.

Cererea de debarcare a actualiei conduceri nu are însă nici un argument de ordin democratic. „Stolojenii” susțin doar, populist și lipsit de sens real, că P.N.L.-ul și-a pierdut credibilitatea, deci conducerea e proastă, deci trebuie să „zboare”. Conducerea actuală a fost însă aleasă absolut legitim, a fost investită cu putere pentru a duce la bun sfîrșit cu anume sarcină. Dacă nu și-o va îndeplini, firese, va fi taxată la următoarele alegeri legitime și corecte din P.N.L. Pînă aici, nimic nu scriștie în jocul democratic. Și-atunci, nu-i firese să ne întrebăm ce vor Stoiloian și oamenii lui? Nu-i firese să-i bănuim că sînt într-atît de ahtiați după putere, încît nu mai au nici minima răbdare să accepte împlinirea ciclului politic presupus de regulile democratice?

De fapt, e clar, lupta se dă acum pentru că una dintre mizele majore o reprezintă alegerile anticipate de anul

viitor. Tabăra Stoiloian, dacă va pune mîna pe partid, va fi susținătoarea anticipatelor, alături de Traian Basescu. Nu alături, de fapt, ci chiar sub flamura pe care o ridică în înalt președintele. În acest fel, de dragul anticipatelor, nu mai contează nici democrația, nu mai contează nici privirile muștrătoare ale „gazdelor” noastre din U.E. Totul pentru victoria finală: anticipatele!

La scară largă a istoriei, miza asta însă devine atît de mică, încît pică total în ridicol. E una perfect balcanică, una rușinoasă, care ne arată încă o dată că n-avem nici pe departe vocația democrației, nici măcar pe cea a bunului-simț. Noi negociem fie de pe poziții de forță, la care am ajuns printr-o conjunctură, fie din poziția celui aflat cu un picior pe jugulară. Iar România, chiar în acest moment atît de important, se vede pusă în situația de-a lua o pauză: stați puțin, oameni buni, ni se spune, lăsați-ne cu problemele voastre legate de gaz, de scumpirea alimentelor, de toate problemele ce vin odată cu integrarea. Nu vedeți că noi sîntem implicați într-un proiect mult mai mareț, anume anticipatele? Mai bine concentrați-vă asupra ștampei de vot, pe care o veți avea în cîrful în mîna! În fond și la urma urmei, doar asta contează în ce ne privește. Pentru că, nu-i așa?, ne bucurăm de „susținere populară”.

COMENTARIU

Și inspectorii fac sex, nu-i așa?

În mod previzibil, scandalul de la Ateneul Tătărași se mută în stradă. O dată pentru că inspectorii Primăriei ieșene s-au apucat voiciceste să dea jos materialele publicitare care anunțau premiera din acest week-end – *Hai să facem sex!*, după un text de Valentin Krasnogorov. Și a doua oară pentru că au început deja să fie strînse semnături de susținere pentru Vitse, iar studenții de la Universitatea de Arte amenință cu proteste în fața biroului edilului-șef, Gheorghe Nichita.

În urmă cu o săptămîină, la emisiunea „Suplimentul de cultură”, purtătorul de cuvînt al Primăriei, Andrei Trofor, ne-a declarat că organizarea unui concurs pentru postul de director al Ateneului Tătărași este o „posibilitate”, că avem de-a face cu o situație ipotetică.

Dar a făcut între timp publică data concursului: 18 decembrie 2006. La care regiorul *Evangelistilor* nu va participa, susținînd că este o chestiune de principiu. De altfel, din punct de vedere legal, nici n-ar avea cum s-o facă, dar cine ar mai ține cont de asta? Mai ales că Primăria avea, conform Ordonanței 26/2005, obligativitatea de a organiza concursul încă din primăvară, adică fix în momentul în care a constat că Vitse nu și-a depus proiectul de management. Dar a constat? Nu se obosește mai nimeni să citească atent documentul cu pricina. De ce s-or fi trezit Nichita & comp. abia după mai bine de jumătate de an că Vitse nu mai e director de drept – rămîne un mis-

ter. Să nu bănuim atunci o răfuială? Și dacă într-adevăr postul de director al Ateneului îi este rezervat ilustrului consilier-actor-social-democrat Petrică, atunci, vorba domnului Sapdaru, din Tătărași pînă la mîmirul Eternitatea nu e decît un pas. Unul cultural, de bună seamă.

Cît despre așele care anunțau premiera și care au fost strînse cu grijă de inspectorii și depozitate în Palatul Roznovanu pe motiv c-ar contraveni moralei publice și regulilor afișajului publicitar... Aici chiar sîntem în plin Caragiale. Acum o lună, în centrul orașului, de pe un panou, o duduea într-un *deux piece* care lăsa la vedere în partea de sus un decolteu darnic se întreba dacă e „bună”. N-am văzut nici un inspector cu grijă față de morală și frică față de Dumnezeu pe schelă.

(AB, G.O.)

IN MEMORIAM

În noaptea zilei de 22 noiembrie a.c., la Paris, s-a stîns din viață cunoscutul critic literar Lucian Raicu. Acesta era stabilit la Paris din 1986. Raicu s-a născut în 1934, la Iași. A fost critic literar, redactor la „Gazeta literară” și „România literară”, precum și la Europa Liberă și Radio France International. Dintre cărțile sale amintim: *Calea de acces* (reeditată în 2004), *Liviu Rebreanu, o analiză meticuloasă a romanelor, Revelații dure, Scene din romanul literaturii, Practica scrisurii și experiența lecturii, Reflecții asupra spiritului creator, Scrisori din Paris, Scene, fragmente, reflecții, Journal en miettes cu Eug ne Ionesco, Critica – formă de viață.*

CITATUL SĂPTĂMÎNI

SIMONA SORA ÎN „DILEMA VECHE”, 19 mai 2006: „S-a spus adesea că Lucian Raicu preferă aerul rarefiat al capodoperelor. Constatarea are, cred, numai o parte de adevăr. O dată pentru că Lucian Raicu a scris mult și despre contemporanii săi. În al doilea rînd, felul în care scria criticul despre Gogol, Tolstoi, Lovinescu, Bacovia are de-a face cu scrierile contemporane lui. Interogarea, mirarea, «pocnitul din degete» raiciene îi privesc pe scriitorii români ai vremii sale, pentru care aprecierea lui Lucian Raicu însemna mai mult decît o omologare. În al treilea rînd, pentru că Lucian Raicu știa mult mai bine decît alții care e diferența între veritabilul critic viu (el era și a rămas unul!) și cei care îi seamănă acestuia, care mimează, sub o mască de blazare, «funcția» critică. E un lucru pe care azi, la noi, toată lumea pare să-l fi uitat.”

SUPLIMENTUL LUI JUP

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Radu Pavel GHEO

Infractorul de pe zebra

Tocmai mă uitam și eu liniștit, ca tot cetățeanul, la știrile TV, când o informație mă izbește în moalele capului: **cică majoritatea accidentelor de circulație au ca principală cauză neglijența pietonilor.** Fără nici o precizare de ordin statistic – măcar una de genul „Cercetătorii americani, indiferent care, au descoperit că...” –, fără vreo nuanțare și fără strop de milă. Scurt și decis. Clar. Ca la știri. Bănuiesc că redactorul de ediție trebuie să fie un șofer înrăit.

Ba nu, greșesc: a fost prezentată o înregistrare video a unei camere de supraveghere de pe o șosea, în care se vedea cum o femeie traversează într-adevăr strada printr-un loc aiurea și e izbită în plin de o mașină. Deci e clar: pietonii sînt de vină. O dovedea pietoana... aaaa, trecătoarea de pe înregistrare.

Cîteva clipe m-am simțit și eu un potențial infractor. Ba chiar m-a apucat frica, fiindcă mi-am amintit cîteva detalii teribile din înregistrare: mașina care o izbește pe femeie, proiectînd-o unde îi era locul, adică în țărîna, a trecut mai departe fără să pară că încetinește, iar în urma ei au trecut prin cadru alte trei-patru mașini la fel de grăbite. Între timp, bănuiesc că vinovata se zbatea acolo, pe șosea, rînită, dar și cu conștiința încărcată. Ce-i de mirare aici? Șoferul care o lovide și-a făcut cumva datoria – adică a pedepsit infracțiunea și a plecat mai departe liniștit, ca orice om drept. Știa și el, cum știu și eu, că femeia aceea n-o să mai traverseze niciodată prin locuri nepermise de lege. Nici eu.

Ba chiar, dacă mă gîndesc mai bine, nici prin locuri permise n-aș mai trece. Mi s-a întîmplat deja de vreo patru-cinci ori să mă plimb pe trotuarele late din centrul Timișoarei și să mă trezesc că trebuie să sar grăbit într-o parte din fața unei mașini ce încerca, avînd vreo 30-40 de kilometri pe oră, să depășească un ambuteiaj de pe șosea. Sau, poate, să mai pedepsească vreun potențial pieton infractor ascuns pe trotuar.

Am totuși cîteva nedumeriri, ca orice cîrtitor care nu vrea să-și re-

cunoască nici în ruptul capului condiția de vinovat. Cum se face că la accidentele acelea teribile, de care sînt pline șoselele din România și în care mor cîte cinci, zece, chiar douăzeci de oameni deodată, nu e implicat nici un pieton? Merg șoferii cu 150-200 de kilometri pe oră, intră într-un camion, intră un copac de pe marginea drumului, într-un autobuz sau într-un șanț și acolo, la locul accidentului – vă rog să mă credeți! – nu se află nici un pieton. În lumina informației prezentate la televiziune, cum se explică acest mister? Sau poate că pietonul a fost de fapt acolo, a provocat accidentul și a fugit ca un laș – poate chiar la volanul unei mașini, trădătorul! Altfel nu-mi explic.

Apoi, tot ca pieton, mă întreb ce pot să fac cînd trotuarul din calea noastră, a declanșatorilor de accidente, este blocat integral de mașini cu botul lipit de ziduri. Peste ele nu putem sări, pe sub ele nu putem trece. Leșim pe șosea și... gata accidentul. Ce-i drept, locuri de parcare nu prea există, iar cînd apare vreunul – caz ce intră în categoria fenomenelor misterioase de tip *poltergeist* –, e într-o parcare cu plată. Și cine-i frier să plătească pentru o mașină care stă? Dilema mea de pieton rămîne totuși intactă și tristă. Oricît aș vrea să nu devin un pericol public, tot trebuie să ies pe șosea și atunci... haș!!, o frumusețe metalizată îmi administrează pedeapsa pe loc.

Recunosc că n-ar trebui totuși să mă plîng. Legea o fi dură, dar e dreaptă și nimeni nu e mai presus de ea decît cu înălțimea caroseriei. Cel puțin noi, pietonii, suptăvîim. Și încă sîntem mulți – ba chiar prea mulți, după cum m-a informat amabil un dușor zilele trecute, pe o trecere de pietoni proaspăt vopsită. Gîndiți-vă doar la specia aproape dispărută a biciclistilor, cei pe care îi vînează cu pasiune mai toate mașinile României.

Așadar să nu-l mîniem pe Dumnezeu! Cu puțin noroc și un *leasing*, mîine vom fi cu toții șoferi. Atenție la infractorii pe două picioare!

To be or not to be a fashion victim

Miercuri, 15 noiembrie, de la ora 19.00, în clubul Fratelli, cunoscutul critic de modă Ovidiu Buta și-a lansat volumul *Victima modei*, apărut la Editura Polirom. Invitată specială a fost Irina Schrotter, care a prezentat cartea, alături de Florin Iaru și Vasile Ernu. Cunoscuta creatoare a povestit cum l-a cunoscut pe Ovidiu, întîmplări haioase din timpul diverselor festivaluri internaționale la care au mers împreună. Cea de-a doua lansare a cărții are loc sîmbătă, 25 noiembrie, de la ora 15.00, în cadrul Tîrgului de Carte Gaudeamus. Prezintă Ioan T. Morar și Adina Nanu.

TÎRGUL GAUDEAMUS 2006

Cartea nu se predă, se vinde

Startul celui mai important eveniment editorial al sfîrșitului de an a fost dat miercuri, 22 noiembrie, cînd a fost inaugurată cea de-a XIII-a ediție a Tîrgului Gaudeamus. La nici o oră după discursul de bun venit – în care amfitrionul tradițional al evenimentului, poetul Paul Daian, a botezat tîrgul din acest an, dedicat francofoniei, cu un „Vive la Roumanie! Vive la France!” – parte dintre cărțile la 4, 5 sau 10 lei se epuizaseră.

Florentina Ciuverca

Înscriindu-se în dictonul lansat de ministrul Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu – „Cartea nu se predă!” –, Henri Lebreton, directorul Institutului Francez, a pomenit de diversitatea culturii franceze, care va fi ilustrată de trei scriitori francezi invitați: Lorette Nobécourt, Stéphane Audeguy și Michel Crepu. Abs-

Asul de la stand

Nou pentru Gaudeamus este și faptul că editurile au pus la bătaie cărți lansate recent sau păstrate dinadins pentru tîrg. Numai Polirom a adus 200 de titluri noi față de ultimul eveniment de acest gen, „Bookfest”. Printre noutăți se numără *Cartea aleianului* de Leonard Cohen, *Jeg* de Irvine Welsh, volumele lui Andrei Gheorghe sau al Luminiței Marcu și o colecție nouă, *Tradiția creștină*. Humanitas mizează pe lecția „Risul lumii”, cu ultimul titlu *Fie-ne tranziția ușoară* de Radu Parascchivescu, și pe cartea lui Andrei Pleșu, *Despre bucurii în Est și în Vest și alte eseuri*, lansată vineri. Nebelul lui Orham Pamuk e pus la înaintare de Editura Curtea Veche, iar Rao se bazează pe *1001 albume de ascultat într-o viață*.

sent de la inaugurare a fost ambasadorul Franței, Hervé Bolot, care le-a urat organizatorilor, într-un mesaj, ca tîrgul să fie „un mare succes comercial”.

La ora discursurilor oficiale, miercuri, încă se cărau cărți din depozite, se lipeau prețuri, se adjudecau locuri în rafturi pentru volume. Cîțiva cumpărători – destui pentru prima zi – coborîți printre cei aproape 400 de expozați, prospectau titlurile și prețurile. Semn bun pentru organizatori, care speră la 100.000 de vizitatori, față de 87.000, cîți au trecut pragul Romexpo anul trecut. Reducerile variază între 10% și 50%, iar intrarea este liberă. În 2005, mai bine de o treime dintre vizitatori au fost tineri cu vârste cuprinse între 18 și 29 de ani, aproape trei sferturi aveau studii superioare și 86% dintre ei participaseră și la ediția anterioară.

Promovarea: de la cataloage la foi xeroxate

Deși nu are tradiția și mijloacele unui tîrg de carte precum cel de la Frankfurt, la Gaudeamus răzbate un aer european, de comerț relaxat. Că editurile s-au maturizat în 17 ani de democrație o demonstrează standurile personalizate, care se pliază din ce în ce mai bine pe ideea de brand, de marcă „personală”. Rao are poate cel mai atractiv stand, supraînălțat, cu mobilier roșu-orange, mochetă galben-aprins și o mini-compo-

» În afară de aproape 300 de edituri, printre expozații de la Gaudeamus se numără instituții de învățămînt, agenții de difuzare de carte, instituții de presă, asociații profesionale, ONG-uri. În total, circa 400 de expozați se află în pavilionul central al Romexpo. Nivelul ocupat în anii trecuți de Salonul Național al Presei a fost preluat de edituri, cu standuri mici.

ziție de instrumente muzicale, ce anticipa recitalul trupei Iris de la lansarea volumului *1001 albume de ascultat într-o viață*. Standul Editurii Minerva aduce cu o bibliotecă în stil clasic, cu parchet de lemn și mobilier sobru, iar cel al Editurii Aramis i-a zăpăci pe toți copiii nimeriți pe acolo, cu bomboane, clovni uriași și cărți colorate.

În centrul pavilionului, și-au pus titlurile sub ochii cititorilor marile edituri – Polirom, Humanitas, RAO, Paralela 45, Nemira, Corint, Teora, Curtea Veche și ALL – flancate de mai mici expozați. La capitolul promovare, bugetul subțire al unor edituri și lipsa de inovație și-au pus amprenta pe cataloagele de prezentare, unele dintre ele simple foi xeroxate. De cea mai eficientă promovare beneficiază editura ca Polirom, cu o ofertă consistentă de cataloage, pliante și flyere, Humanitas – ai cărei librari poartă tricouri galbene cu „Ghidul nesimțitului” –, Paralela 45, RAO sau Corint. Le fac față cu brio și editurile străine, care au expus în special dicționare și ediții în franceză sau engleză ale romanelor celebre.

ROMANIA.
KISS ME!

„O serie de piese scurte ce merită atenție, prezentind o nouă generație de scriitori români, ușor blazați, care au crescut după prăbușirea regimului lui Nicolae Ceaușescu.” – „The New York Times”

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

PROticnelile lor, frustrările noastre

Televiziunea lucrează cu glanda pateticului mai mult decât oricare dintre canalele media. Iar când vorbim despre patetic în zona asta a presei, aproape inevitabil aducem în discuție și iraționalul sau, uneori, nerealismul. Și nu trebuie să ne uităm strâmb doar înspre emisiunile cu zine antemergătoare, care au vocație de autogreder pentru poveștile băbuțelor senilizate. E suficient, mai nou, să ascultăm comentariul unui meci de fotbal din Liga Campionilor.

Marți seară, la ceea ce a fost cu ațta patimă denumit „războiul Estului”, cei doi comentatori ai Pro TV-ului au făcut ceea ce știu dinșii mai bine: să vorbească în afara meciului. Nu știu cine sînt, nu mă obosesc să afl, pentru că, vorba unui dinamovist din mica, dar vicioasă redacție a „Suplimentului”, mi-e prea scîrbă de cele auzite ca să mai am puterea de-a le căuta numele și prenumele.

Steaua a jucat prost, fără orizont, aproape din primul pînă în ultimul minut. Distingînd domni au avut însă, în foarte multe momente, numai cuvinte de laudă la adresa jocului echipei noastre campioane. În timp ce echipa își căuta pazele pe teren așa cum un bilbit se chinuie să facă exerciții de dicție, cuplul protestiv povestea despre cit de „bine organizat” este sistemul stelist. O pasă bună – și atât! – a lui Nicolîță peste apărarea Kievului a înflorit în gurile celor doi, devenind „fenomenală”. Cîteva intervenții ale portarului Cernea (banale, de altfel) au pus urmărul la concluzia că acesta a apărut extraordinar și că și-a cîștigat statutul de titular la Steaua. Rădoi intrase de cîteva zeci de secunde pe teren, nu atinsese mingea, dar deja se vedea „influența lui la mijlocul terenului”. Exemplele pot, desigur, continua la nesfîrșit. Iar ca prestația antologică a comentatorilor să fie completă, între aceste momente de patetism, am mai avut parte și de

adevărate reprize de „ohooooo-ooo”-nomatopee.

Cei doi ar avea, poate, în atari circumstanțe fotbalistico-apocaliptice – doar am precizat, nu, era „războiul Estului”... – vreo 5% circumstanțe atenuante. Dar ochii lor de vultur au văzut și-n prestația „românului Cernat”, cum cu duioșie l-au numit (cine dracu' n-ar fi știut că Florin Cernat e, curat senzațional, de-al nostru?), numai momente antologice. Un gol dat cu noroc, mai mult căzut la poarta Stelei din imbecilitatea apărării și-a portarului decât din „geniul” stîngaciului de la Kiev, l-a transformat pe loc, în gura reporterilor, din „finul lui Meme Stoica” într-un „candidat sigur pentru revenirea la echipa națională”.

Nu știu citi dintre dumneavoastră ați admirat sincer comentariile de pe timpurii ale lui Cristian Țopescu. Arit cit le-am prins, la meciuri de handbal, tenis sau fotbal, momentele în care dînsul relatea vreo înfruntare sportivă însemnată decență, realism, documentare. Dal, o să spuneți, și el se lansa în momente de patetism. Nu știu însă cum făcea, dar frazele sale de genul „hai băieți, se poate!” erau parcă trase din mentalul colectiv al supporterului care lăsa naibii totul ca să se uite la un meci, arunca semințele pe linoleumul din cameră și trăgea o-njurătură la fiecă ratare.

Ca supporter, în seara zilei de marți am simțit în permanență că descendenții lui Cristian Țopescu comentează în fața oglinzii, și nu pentru audiența, proasta audiență, careia trebuie să-i explici cu ditamai efortul că vede altceva decât vād, din înaltul tribunei, domniile lor. Sînt slabe șanse însă ca vocația exagerată să dispară prea curînd din tonul lor, perfect pliat pe discursul bombastic protestiv. Ba chiar n-ar fi exclus ca Pro TV-ul să titreze diseară, la știri, ceva de genul: „PROtăVălu-gul din Ghencea”.

Azi în Petrila, mîine în Manila

Ion Barbu a reușit din nou să aducă periferia în capitală și, în scurt timp, va transforma în realitate una dintre dorințele sale mai vechi, aceea de a face recunoscută Petrila în toată lumea.

R. Chiruță

Caricaturistul ne-a declarat că ultima sa expoziție – *Colonia rîsa-plînsa* – a fost vernisată la sediul Ministerului Afacerilor Externe (MAE), miercuri, 22 noiembrie, deoarece locația ar putea deveni punctul de unde aceasta va porni peste hotare. „Probabil că expoziția va avea o carieră internațională. Acum sînt în desfășurare negocierile, dar sînt pe ultima sută de metri”, a precizat Ion Barbu.

Colonia rîsa-plînsa este ultima etapă din proiectul „Petrila – periferia culturală”, ce a demarat în urmă cu doi ani și care a avut patru secțiuni, materializate în patru expoziții, patru *slideshow-uri* și patru cărți. Acest din urmă demers – prezentat, ca și celelalte, în fiecare dintre „forme” de mai sus – are ca scop transformarea caselor din Petrila în suportul virtual al unor lucrări realizate de circa 60 de graficieni români. Practic, Ion Barbu a fotografiat locuințele vechi și cenușii ale vecinilor săi petrileni, apoi fotografiile le-a oferit unui grup de 60 de graficieni, care le-au decorat fiecare după inspirație și talent. Totul condiționat, pe alocuri, cu fragmente de versuri sau chiar versuri întregi. S-au născut astfel „tablouri” pline de umor, dar și de tristete. Asezonate, la vernisarea de miercuri, cu vocea Mariei Răducanu și violoncelul lui Sorin Romanescu.

„Ion Barbu ne-a făcut o invitație de a înfrumuseța un loc care prin el a devenit special. Dacă s-ar face așa ceva și în

realitate, măcar un cartier, un oraș, probabil cu toții am fi altfel, mai buni. Mie mi se pare extraordinară ideea lui. Dar mai ales mi se pare extraordinar că este unul dintre puținii oameni care este dispus să-i cheme pe alții alături de el”, a spus Mihaela Șchiopu, unul dintre graficienii din proiect. Cartea care conține lucrările a apărut la Polirom și a fost lansată vineri, 24 octombrie, la Tîrgul „Gaudeamus”.

Evenimentul de la MAE a mai conținut și viziunea a două *slideshow-uri* „de promovare” a României, conștinđ din cărți poștale „caricaturizate” de Ion Barbu. Primul s-a numit, simplu, dar relevant, *Lumpen Balcanica*. Din al doilea, am reținut poate cea mai bună caracterizare a unui om politic: „Un PSD-ist este un om care s-ar însura cu Pamela Anderson doar pentru banii ei”.

„De cînd am auzit de Sibiu – capitală europeană a culturii, m-am gîndit să vin și cu periferia culturală, deoarece pentru a ajunge în centru, trebuie să trecem prin periferie”, a menționat Ion Barbu, întrerupt apoi, în chiar sediul MAE, de cîntatul unui cocș. Era soneria telefonului său.

„The New York Times” scrie despre tinerii dramaturgi români

Spectacolul *Romania. Kiss Me!*, care reunește șase piese scurte ale unor tineri dramaturgi români și care se joacă din 17 noiembrie pînă pe 3 decembrie la New York, oferă „un portret precis al unei țări în tranziție”, conform ziarului „The New York Times”. Producția realizată în Off-Broadway de o companie teatrală americană, The Play Company, cuprinde texte semnate de Bogdan Georgescu, Vera Ion (foto), Nicoleta Esinencu, Ioana Moldovan și Cristian Panaite.

Potrivit cronicarului de la „The New York Times”, *Red Bull de Vera Ion*, „o piesă despre doi tineri plicticiți care își găsesc o cauză comună, ar fi putut fi scrisă de orice furnizor american de anxietăți suburbane”. „Ea face, de fapt, parte dintr-o serie de piese scurte ce merită atenție, *Romania. Kiss Me!*, prezentînd o nouă generație de scriitori români, ușor blazați, care au crescut după prăbușirea regimului lui Nicolae Ceaușescu. Dar faptul că stilul acestor scrieri va părea familiar multor spectatori de teatru din Occident spune multe despre felul în care cultura română s-a deschis, după căderea comunismului în 1989”, mai scrie prestigiosul cotidian.

SALUTĂRI DE LA PETRILA DE ION BARBU

ROMÂNIA LA RAPORT

cu Andreea PORA

Un dialog în FM
în care
întrebările nu rămîn
fără răspuns

ORA 17:00

de Luni pînă Vineri

mesaje la: romanialaraport@infomix.ro

Despre limbajul rezistenței

Încă mai există mici senzații în lumea literară. O astfel de senzație o reprezintă redescoperirea scurtei povestiri *Bartleby*, din anul 1853, de Herman Melville, autorul unor opere mult mai cunoscute, precum *Moby Dick* (ecranizată de John Houston, cu Gregory Peck în rolul Căpitanului Ahab) sau *Ismail Potter*, parabola Războiului de Independență din Statele Unite, purtat împotriva coloniei-mamă engleze.

Marius Babias

De altfel, *Moby Dick* a fost folosit ca o carte-cifru de către gruparea teroristă germană RAF, iar cîntărețul pop Moby și-a ales numele după carte. Melville a murit în 1891 aproape uitat și lipsit de mijloace, iar opera sa a fost redescoperită abia la începutul secolului XX. Dar cea mai enigmatică scriere a sa, *Bartleby*, a căpătat cu adevărat însemnătate abia acum – în mod paradoxal, în contextul mișcării antiglobalizare.

Despre ce e vorba în povestire și ce are de-a face o povestire scrisă cu mai bine de un secol și jumătate în urmă cu capitalismul și globalizarea?

Așținea din *Bartleby* are loc în New York, pe Wall Street, în jurul anului 1850. Un notar angajează un nou salariat, care să copieze contracte. La început, *Bartleby* își îndeplinește sarcina rapid și conștiincios. După câteva zile notarul îl roagă să corecteze un înscris. Dar, absolut surprinzător, *Bartleby* refuză, rostind propoziția: „I would prefer not to”. Dat fiind că își îndeplinește în continuare celelalte sarcini cu silință, notarul îl păstrează în serviciu. Mai târziu descoperă că *Bartleby* trăiește chiar în birou. Peste câteva luni *Bartleby* refuză din nou o înscrinare, cu cuvintele: „I would prefer not to”. Notarul îl concediază, dar *Bartleby* rămîne în continuare în birou. Notarul nu știe ce să facă mai departe și închiriază un alt birou. Noul chirieș al vechiului birou reclamă

faptul că acolo fusese uitat un angajat. *Bartleby* e aruncat în închisoare, unde refuză să accepte hrana, cu propoziția „I would prefer not to” – la puțin timp după, moare în închisoare.

Ce este acum deosebit la această povestire, care a fost înțeleasă greșit pe vremea lui Melville, ca fiind trivială? Într-adevăr, Italo Calvino și filosofii Gilles Deleuze și Giorgio Agamben au manifestat interes pentru *Bartleby*, iar recent renumiții regizori Christoph Marthaler (Teatrul Volksbühne, Berlin), Mathias Lilienthal (Teatrul HAU, Berlin) și François Verret (Teatrul National din Rennes, Franța) au pus *Bartleby* în scenă (de asemenea, Claudia Bosse de la „Theaterkombinat” din Viena și Chris Kondek, de la grupul newyorkez Wooster au adus *Bartleby* în fața spectatorilor), dar doar identificarea filosofică a mișcării anti-globalizare cu propoziția „I would prefer not to” a făcut din *Bartleby* un erou al precarității epocii noastre. Figura lui *Bartleby* este valorizată la nivel politic în contextul valorilor de tip *sharehold*, al New Economy (economia globalizării, al cărei punct central îl constituie prelucrarea informațiilor) și al speculațiilor financiare de orice fel; *Bartleby* este reprezentantul unei noi generații de critici ai globalizării, care nu mai fac diferența între privat și public, ci gîndesc într-o unică categorie a acțiunii politice. Această nouă generație rostește precum *Bartleby*: „Nu! Aș prefera să nu!”. Refuzul devine punct terminus al unei critici a relațiilor sociale.

Povestirea lui Herman Melville pare a fi un Kafka *avant la lettre*, iar acțiunea ei se desfășoară în centrul puterii din Lumea Nouă: Wall Street, New York, la mijlocul secolului al XIX-lea. O poveste șocantă, la sfîrșitul căreia un tînăr angajat anemic pe nume *Bartleby* zdruncină din temelii toate regulile și valorile casei, transmise din generație în generație. *Bartleby*, copistul și calfa-scrib, sclavul financiar al unei Americi în expansiune, creează prin opoziția sa tăcută un asemenea haos în ordinea sistemului, că stăpînii economiei – întii de toate, angajatorul său – recurg la fugă. Armele lui *Bartleby* nu sînt bombe, bastoanele de cauciu sau ceiteurile Molotov, ci o singură propoziție: „I would prefer not to” – negația care este în același timp o afirmație. Limbajul rezistenței.

» Povestirea lui Herman Melville pare a fi un Kafka *avant la lettre*, iar acțiunea ei se desfășoară în centrul puterii din Lumea Nouă: Wall Street, New York, la mijlocul secolului al XIX-lea.

Bartleby the Scrivener, spectacol pus în scenă de Compania Antaeus din Los Angeles

Misterele Parisului

Propoziția lui *Bartleby*, „I would prefer not to”, se situează ca formulare a-gramatică între expresii ca „I prefer this” și „I do not want to”. Ambiguitatea ei specifică aduce limbajul la granițele sale logice și stabilește o poziție de contingenta, care se hrănește din exhibarea granițelor rațiunii și ale raționalității. Într-o lume a maximalizării profitului și a jobului-prostiție, ne-rațiunea lui *Bartleby* devine loc al utopiei, al libertății umane – însă prețul care trebuie plătit este moartea.

Enigmaticul *Bartleby* a avut parte de interpretări multiple și ample. Deleuze îl vede ca prototip al societății americane orfane, Agamben ca un creator mesianic al nimicului absolut, iar criticii globalizării ca erou al rezistenței pasive, care întrerupe circuitul capitalist al reproducerii. În persoana lui *Bartleby* au ecou atît vocile lui Dostoievski și Kafka, Camus și Beckett, cit și, în bemol, mișcarea pentru drepturile omului și nesupunerea civilă. Par să se ivească din nimic și să dispară din nou: unul, idiotul prinț Mișkin al lui Dostoievski, înapoi la psihiatrică, celălalt, copistul lui Melville, *Bartleby*, în închisoare, unde refuză hrana și moare – o atitudine reluată de deținuții politici care intră în greva foamei.

Sînt multe argumente care pledează pentru caracterul complex al povestirii și împotriva unei interpretări univoce.

Așadar, politizîndu-l acum pe *Bartleby*, oponenții globalizării produc, în circumstanțele de față, o neînțelegere. Umberto Eco exemplifică o astfel de neînțelegere productivă – romanul foileton *Misterele Parisului*, de Eugène Sue, redactat aproape în același timp cu *Bartleby*, pe fundalul revoluției din 1848, care, împotriva intenției autorului, a fost transformat în opusul său. Romanul a fost scris cu intenția de a înfățișa pentru un public burghez, în mod cit mai pitoresc cu putință, mediul clasei de jos din Paris. Proletariatul a înțeles în schimb această carte ca o descriere de bună credință a mizeriei sale. După aceea, Eugène Sue, surprins, a rescris romanul

conform nevoilor proletariatului, dar nu a mobilizat la revoluție, ci la îndurarea relațiilor sociale. Această versiune a dat naștere unor noi neînțelegeri; nu puțini dintre aceia care în 1848 se aflau pe baricade erau acolo pentru că citiseră *Misterele Parisului*.

Bartleby ne învață două lucruri. Figuri complexe din punct de vedere literar și contingente supraviețuiesc în timp și se bucură mereu de interpretări noi – care spun însă mai mult despre interpretanți decît despre figura originală. Și a doua lecție: literatura mare este mereu o neînțelegere productivă.

Traducere de Cristian Cercel

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ
SE AUDE LA

radio
alternativ

în fiecare zi
de la 15.00, cite
5 minute

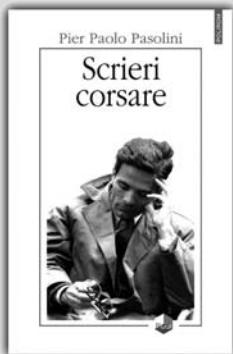
marți de la 20.00
(în reluare sîmbătă
de la 13.00),
cite două ore

Cu George Onofrei
și Anca Baraboi

Pasolini – filmele & cartea

ARGUMENT

În perioada 23 și 30 noiembrie, la București are loc o nouă ediție a „Zilelor Filmului Italian“. Evenimentul aduce un omagiu regizorului Pier Paolo Pasolini, la 30 de ani de la moartea acestuia. La Sala Elvira Popescu sînt proiectate cele mai cunoscute filme ale regizorului italian – *Mama Roma*, *Evanghelia după Matei*, *Medeea*, dar și scurtmetraje și documentare.

Concomitent cu „Zilele Filmului Italian“, la Polirom, în colecția „Plural M“, apare volumul de eseuri *Scrieri corsare* al lui Pasolini. Traducerea din limba italiană le aparține Oanei Bocșa-Mălin și Corinei Anton. Prefața este semnată de Piero Spila, vicepreședintele Asociației Criticilor de Film din Italia. Eseurile sînt rodul „colaborării sale jurnalistice cu «Corriere della Sera», cel mai important și mai răspîndit ziar italian, considerat în mod tradițional ca fiind vocea burgheziei peninsulare și a capitalismului din Nord“, după cum explică Piero Spila.

Pe 29 noiembrie, la Institutul Italian de Cultură „Vito Grasso“, va fi organizată o masă rotundă la care vor participa Piero Spila, Silvia De Laude, care a îngrijit, împreună cu Walter Siti, culegerea eseurilor

lui Pasolini pentru Editura Mondadori, și Silvana Silvestri, responsabilă suplimentului cultural „Alias“ al ziarului „Manifesto“.

„Suplimentul de cultură“ vă oferă, în acest număr, un fragment din eseu „Chestiunea părului“, inclus în volumul *Scrieri corsare*.

Mereu în luptă cu vremea sa

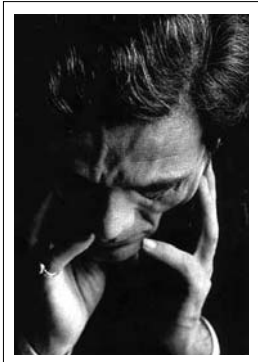
Piero Spila

Pier Paolo Pasolini este întotdeauna o voce aparte, cu tot ceea ce poate să însemne aceasta în bine sau în rău: prin faptul că e un autor mare și imperfect, clasic și extrem, primitiv și în același timp rafinat, lucid în proiectul operelor sale, dar febril în furia creativă, de nestăpînit, deseori descumpănit; este altfel decît ceilalți în judecățile sale mușcătoare și neașteptate, dar și în pozițiile sale publice dintre cele mai riscante, în resentimentele și în obtuzitatea ce continuă să-l însoțească și să-l chinuiească toată viața; după cum e absolut în iubiri și în atașamentele sale generoase care nu reușesc aproape niciodată să-l înșeneze, iar în final chiar îl rănesc. Pasolini este altfel, la nivel existențial și cultural, este profund in-tempestiv și prin aceasta – așa cum rezultă în mod exemplar din *Scrierile corsare* – se află mereu în luptă cu vremea sa și cu semnalele cele mai demodate ale progresului. Cert e că Pasolini este un intelectual de tip rar în Italia, dacă nu chiar unic, prin dorința sa de a fi în mijlocul lucrurilor, de a se implica personal în ele, nefiindu-i niciodată de ajuns să le interpreteze și să le povestească.

De aici și unicitatea filmelor și a opere sale literare și eseistice, forme artistice atașate obsesiv de

teme eterne și generale cum ar fi destinul Omului, imanența Realității, mitul Naturii și al Istoriei, sensul sacru al vieții și al morții. Teme pe care Pasolini le consideră drept momente inevitabile ale prezentului, cu care se confruntă și pe care le înfruntă. Cu precădere pentru această poziție a sa, Pasolini a fost uneori considerat poet de opoziție, scriitor „corsar“, tovarăș de drum incomod și suspect, pînă la a constitui un „caz politic“ național, și nu numai.

(Fragment din *Visul și minia lui Pier Paolo Pasolini* de Piero Spila, text inclus în ediția română a *Scrierilor corsare*)

7 IANUARIE 1973

„Chestiunea“ părului¹

Pier Paolo Pasolini

Prima dată cînd am văzut pleteși a fost la Praga. În holul hotelului în care eram găzduit au intrat doi tineri străini, cu părul lung pînă la umeri. Au străbătut holul pînă într-un colț mai retras și s-au așezat la o masă. Au rămas așezați acolo cam o jumătate de oră, sub privirea atentă a clienților, printre care eram și eu; apoi au plecat. Nici cînd treceau printre persoanele adunate în hol, nici cînd stăteau așezați în colțul lor retras, cei doi n-au spus nici un cuvînt (ori poate că – deși nu-mi amintesc – și-or fi șoptit ceva între ei, dar bănuiesc că era ceva strict practic, fără importanță).

De fapt, în acea conjunctură anume – care era intru totul publică, socială și, aș spune, oficială –, nu aveau clișeu de puțin nevoie să vorbească. Tăcerea lor era cît se poate de funcțională. Și asta pentru că, pur și simplu, cuvîntul era superfluu. Cei doi, de fapt, foloseau pentru a comunica cu cei prezenți, cu cei care-i observau – cu frații lor din acel moment –, un alt limbaj decît cel alcătuit din cuvinte.

Ceea ce înlocuia tradiționalul limbaj verbal, făcîndu-l să fie inutil – și găsindu-și, de altfel, rapid loc în vasta lume a „semnelor“, adică a semiologiei –, era **limbajul părului lor**.

Era vorba despre un singur semn – tocmai lungimea părului lor ce cădea pe umeri –, în care erau concentrate toate esențialele semn ale unui limbaj articulat. Care era sensul mesajului lor mut, exclusiv fizic?

Era acesta: „Noi sîntem doi pleteși. Aparținem unei noi categorii umane, care își face apariția în lume zilele astea, categorie ce-și are centrul în America și care, în provincie (ca, de exemplu – ba, dimpotrivă, mai ales – aici, la Praga), este ignorată. Așadar, pentru voi, noi sîntem o Apariție. Ne exercităm apostolatul, deja încărcăți de o cunoaștere ce ne împlinește și ne epuizează complet. Nu avem nimic de adăugat, verbal și rațional, la ceea ce exprimă fizic și ontologic părul nostru. Prin apostolatul nostru, cunoașterea ce ne împlinește vă va aparține într-o zi și vouă. Deocamdată e o Noutate, o mare Noutate, ce creează în lumea scandalizată o așteptare ce nu va fi trădată. Burghezii fac bine că ne privesc cu ură și cu teroare, pentru că ceea ce exprimă lungimea părului nostru li contestă în mod absolut. Dar să nu ne ia drept oameni needucați și sălbatici: noi sîntem conștienți de responsabilitatea noastră. Noi vă privim, ne vedem de treabă. Faceți și voi la fel și așteptați Evenimentele“.

Eu am fost destinatatarul acestei comunicări și am reușit s-o descifrez imediat: limbajul acela lipsit de lexic, de gramatică și de sintaxă putea fi învățat imediat, aceasta și pentru că, din punct de vedere semiologic, nu era altceva decît o formă a aceluși „limbaj al prezenței fizice“ pe care oamenii au fost în stare dintotdeauna să-l folosească.

Am înțeles și am simțit o antipatie imediată pentru cei doi.

Apoi, a trebuit să-mi reprim antipatia și să-i apar pe pleteși de atacurile poliției și ale fasciștilor: evident, am fost,

din principiu, de partea celor de la Living Theatre, a Beatnicilor etc.: iar principiul care mă făcea să fiu de partea lor era unul strict democratic.

Cu timpul, pleteșii au devenit destul de numeroși – asemenea primilor creștini –, dar continuau să fie misterioși de tăcuți; părul lor lung era singurul și adevăratul lor limbaj, nemaiavind nevoie să adauge ceva. Vorbirea coincidea cu însăși prezența lor. Inefabilul era *ars retorica* protestului lor.

Ce anume spuneau pleteșii în anii 1966-1967, prin limbajul lor nearticulat, ce consta în semnul monolitic al propriilor plete?

Spuneau următoarele: „Ni s-a făcut greată de civilizația consumistă. Noi protestăm radical. Prin refuzul nostru, creăm un anticor împotriva acestei civilizații. Totul pare să meargă spre bine, nu-i așa? Generația noastră trebuia să fie una de oameni integrați? Dar iată, de fapt, cum stau lucrurile. Destinului de *executives* noi îi opunem nebunia. Creăm noi valori religioase în entropia burgheză, chiar în momentul în care această devenea perfect laică și hedonistă. Și o facem cu zgomot și cu violență revoluționară (o violență a celor non-violenți!), deoarece critica noastră la adresa societății este totală și intransigentă“.

Nu cred că, dacă ar fi fost întrebați conform sistemului tradițional al limbajului verbal, ei ar fi fost în stare să exprime într-un mod alt de artikulat argumentele aduse de propriile plete; ori-cum, în esență, ele asta exprimau. Cît despre mine, deși presupuneam încă de pe atunci că „sistemul lor semiotic“ era

Imagine din *Salò o le 120 giornate di Sodoma*

produsul unei subculturi de protest care se opunea unei subculturi a puterii și că revoluția lor non-marxistă era suspectă, am continuat pentru o bucată de vreme să fiu de partea lor, încadrându-i cel puțin printre elementele anarhice ale ideologiei mele.

Limbajul acelor plete, chiar dacă o făcea în mod inefabil, exprima „chestiuni”² de Stînga. Cel puțin legate de Noua Stîngă, născută în interiorul universului burghez (într-o dialectică poate artificial creată de către acea Minte ce reglează, dincolo de conștiința Puterilor particulare și istorice, destinul Burgheziei).

A venit anul 1968. Pletoșii au fost absorbiți de Mișcarea Studentească; au fluturat steagurile roșii pe baricade. Limbajul lor exprima tot mai multe „chestiuni” de Stînga. (Che Guevara era și el un pletos etc.)

În 1969 – odată cu masacrul de la Milano³, cu acțiunile Mafiei, ale emisarii colonelilor greci, odată cu complicitatea miniștrilor în acțiunile rețelei teroriste și ale instigatorilor –, pletoșii se răspîndiseră enorm: deși nu reprezentau încă

majoritatea din punct de vedere numeric, o reprezentau la nivelul ideologic pe care și-l asumaseră. Acum pletoșii nu mai erau tăcuți: nu mai delegau sistemului semiotic al părului lor întreaga lor capacitate comunicativă și expresivă. Dimpotrivă, într-o oarecare măsură, prezența pletelor fusese deklasată la o simplă funcțiune distinctivă. Fusese repus în practică uzul tradițional al limbajului verbal. Și nu spun „verbal” din întîmplare. Ba chiar subliniez. S-au spus atît de multe din '68 pînă în '70, încît, pentru o bucată de vreme, ne putem lipsi de cuvinte: s-a ajuns la capătul verbalității, iar verbalismul a fost noua *ars retorica* a revoluției (*gaughism*-ul, boala verbală a marxismului!).

Deși pletele – reabsorbite de furia verbală – nu mai vorbeau în mod autonom destinatarilor zăpăciți, eu am găsit totuși puterea să-mi ascut capacitățile decodificatoare și, în zgomotul acela, am încercat să dau ascultare discursului silențios, care în mod clar nu fusese întrerupt, al acelor plete tot mai lungi.

Ce spuneau ele acum? Spuneau: „Da, e adevărat, spunem lucruri de Stînga;

sensul nostru – deși doar susținător al mesajelor verbale – este unul de Stînga... Dar... Dar...”

Discursul pletelor lungi se oprea aici: trebuia să îl completez singur. Cu acel *dar* ele voiau să spună, în mod clar, două lucruri: 1. „Inefabilul nostru se dovedește a fi tot mai mult unul de tip irațional și pragmatic: autoritatea pe care o atribuim în mod tacit acțiunii are un caracter subcultural așadar, în esență, de dreapta” și 2. „Noi am fost adoptați și de instigatorii fasciști, care se amestecă cu revoluționarii verbali (verbalismul poate duce însă și la acțiune, mai ales cînd o mitizează), și reprezentăm o mască perfectă nu doar din punct de vedere fizic – curgerea și unduirea noastră dezordonată tind să omologhez toate fețele –, ci și din punct de vedere cultural: într-adevăr, o subcultură de Dreapta poate fi confundată foarte bine cu o subcultură de Stînga”.

Am înțeles așadar că limbajul părului lung nu mai exprima „lucruri” de Stînga, ci exprima ceva echivoc, Dreapta-Stînga, ce permitea prezența instigatorilor.

Acum vreo zece ani, mă gîndeam eu, printre noi cei din generația anterioară, un instigator era aproape de neconcepțut (poate doar, eventual, cu condiția să fi fost un actor desăvîrșit): într-adevăr, subcultură lui s-ar fi deosebit, *inclusiv fizic*, de cultura noastră. L-am fi recunoscut după ochi, după nas, după *păr!* L-am fi demascat imediat și i-am fi dat lecția pe care o merita. Acum, asta nu mai este posibil. Nimeni pe lume n-ar mai putea face distincție între un instigator și un revoluționar bazîndu-se pe prezența fizică. Dreapta și Stînga s-au contopit fizic.

Am ajuns în 1972.

Anul acesta, în septembrie eram în orașul Isfahan, în inima Persiei. Țară subdezvoltată – termen odios, însă adevă-

seori folosit –, dar aflată – conform unei formulări la fel de odioase – în plin avînt economic.

Peste Isfahanul de acum circa zece ani – unul dintre orașele cele mai frumoase din lume, dacă nu, cine știe, chiar cel mai frumos – s-a născut un Isfahan nou, modern și foarte urît. Dar pe străzile sale, pe-nserat, venind de la muncă ori plimbîndu-se, se pot vedea aceiași tineri care se vedeau în Italia acum zece ani: fii demni și modești, cu cețele lor frumoase, cu chipurile lor senine care se ivesc de sub șuvițe demne și nevinovate. Și iată că, într-o seară, plimbîndu-mă pe strada principală, am zărit, printre toți acei tineri de modă veche, falnici și animați de antica demnitate omenească, două ființe monstruoase: nu erau chiar niște pletosi, dar părul lor era tuns după moda europeană, lung la spate, scurt pe frunte, cu aspect ca de cilți de la atita tras, prins în mod artificial în jurul feței cu două șuvițe urite deasupra urechilor.

Ce spunea părul acesta al lor? Spunea: „Noi nu sîntem ca muritorii ăștia de foame, ca amărîții ăștia subdezvoltați, rămași încă de pe vremurile barbarilor. Noi sîntem funcționari de bancă, studenți, fii de oameni îmbogățiți care lucrează în companii petroliere; cunoaștem Europa, am citit. Noi sîntem burghezi: priviți aici părul nostru lung, care stă măturie modernității noastre internaționale de privilegiați!”.

Așadar, pletele acelea făceau aluzie la „chestiuni” de Dreapta.

Ciclul s-a încheiat. Subcultură la putere a absorbit subcultură de opoziție și și-a însușit-o: cu o abilitate diabolică, a făcut cu răbdare din ea o modă care, dacă nu poate fi numită chiar fascistă în sensul clasic al cuvîntului, este însă de o reală „extremă dreapta”. (...)

» „Ultimul film al lui Pasolini, *Sal sau cele 120 de zile ale Sodomei*, este proiectat în avanpremieră la Paris, pe 22 noiembrie 1975. Cu numai 20 de zile înainte, în noaptea de 2 noiembrie, viața lui Pasolini fusese frîntă pentru totdeauna în portul de la Ostia, la cîțiva kilometri de Roma. Prin acea moarte, s-au frînt și vena creativă și gîndirea unuia dintre cei mai mari autori de după al Doilea Război Mondial.”

Piero Spila

Note

1. În „Corriere della Sera”, cu titlul „Tro i capelli lunghi” („Împotriva părului lung”).
2. În original, cose, o aluzie la organizația de tip mafiot Cosa Nostra (n. red.).
3. În 1969, într-o bancă din Milano explodează o bombă: 17 morți și 90 de răniți. În aceeași zi, alte bombe explodează la Roma, lângă Monumentul lui Victor Emanuel al II-lea. Pentru masacrul este inculpat, printre alții, anarhistul Giuseppe Pinelli, ce se dovedește apoi nevinovat, dar moare în mod misterios, cîzînd de la fereastra camerei în care era interogat, la poliție. Întîmplarea declanșează așa-numita „strategie a tensiunii”, care avea să însingereze Italia timp de mulți ani (n. P.S.).

» „Pasolini apare pe scena literară și culturală italiană încă de foarte tînră, la jumătatea anilor '50, și de atunci nu o mai părăsește, traversînd-o și ocupînd-o în mod răsunător, adesea în chip de protagonist, pînă în anul morții sale, 1975, și chiar mult timp după aceea. Într-adevăr, la mai bine de treizeci de ani de la sfîrșitul lui violent se vorbește în continuare despre el ca despre un protagonist al timpului său și se discută despre ideile și provocările sale cu o pasiune cîtuși de puțin împlînzită. Moartea lui este o rană necicatrizată, o pierdere pe care, din fericire, societatea italiană contemporană nu a reușit încă s-o metabolizeze.”

Piero Spila

NUMĂRUL
DE PAGINI NU E UN
IMPEDIMENT

650 de pagini. Mult pentru un roman românesc. 10 motive pentru ca un om care vrea să-și cumpere o carte și intră într-o librărie să o aleagă pe asta, în ciuda numărului mare de pagini.

Cursivitate, mult dialog, acțiune palpantă, erotism picant, detectivistică, informații despre cum să minți eficient, o hartă a literaturii române, o radiografie dură a tranziției, o biografie și mai dură a învățământului românesc, răpirea celui mai mare scriitor român în viață (nici eu nu mai știu ce s-a întâmplat cu el). Numărul de pagini nu e un impediment decât pentru cei care vor să se lege de ceva (și asta, după cum bine știm, e ocupația criticilor literare). Un roman pasionant rămâne un roman pasionant, indiferent cât de mult se întinde. Ci-ne spune că obosește fie e ipocrit, fie nu are stofă de cititor de literatură; în al doilea caz, nu calcă prin librării. E ca la un meci de fotbal în care joacă echipa favorită: nu închiși televizorul doar pentru că partida a intrat în prelungiri sau a ajuns la 11 metri.

„Cred că, dacă ne uităm în jurul nostru în universități, o să vedem că există un brand nou: profesorul sportiv, care vine cu *Skeptchers* și eșarfă colorată la facultate, predă Eminescu, Dennett sau Pinker, după care pleacă acasă, îmbracă treningul și joacă un whist, un fotbal de sală sau un ping-pong în Herăstrău cu prietenii.”

Trebuie să dai cu pumnul ca să îți se recunoască

Interviu realizat de
Elena Vlădăreanu

Cum arăta ziua în care ați început să scrieți *Derapaj*? Vă mai amintiți ce-ați făcut în acea zi?

„Era o zi simplă, curată, oribilă. N-am uitat-o, dar nici n-am de gând să v-o povestesc. Dacia 1100 s-a îndepărtat de curte, apoi de gardul dărmat, de stradă, de soarele sectionând jumătate din acoperiș. Călătoresc și astăzi pe bancheta din spate, strivit de valizele și tablourile bunicilor, urlând de groaza și răzbunarea pe care, din acel moment, le-am jurat-o celor de dincolo de geam. Și vouă, adică.” Glumesc. Asta spune personajul principal al romanului, Alexandru Robe. Spre deosebire de el, „*derapajul*” meu a început în aprilie 2004. Era o dimineață însoțită, luminată de zimbetul prietenei mele și de aburii cafelei din bucătărie. Atunci mi-a trecut prin minte: ce-ar fi să scriu un roman despre o femeie mai mult decât frumoasă, cu părul lung întunecat și ochii negri-aprins? Să-i construiesc o enigmă, să învîrt universul și personajele în jurul ei și, la sfârșit, să-mi las cititorii

în suspans: cine e? ce s-a întâmplat cu ea? există în realitate? s-au despărțit sau merg mai departe?

Cum s-a întâmplat? Vă planificaseți să scrieți o nouă carte, să terminați povestea lui Alexandru Robe, începută de fapt, publicată în 1998?

Spre surprinderea mea, foștii elevi sau studenți cu care mă întâlneam întâmplător pe stradă mă întrebau: „Ce faceți dom’ profesor, ați mai scris vreun roman?”. Așa mi-am dat seama că oamenii aleg cu multă precizie ce vor să rețină din tine, ceea ce li se pare lor că te reprezintă cu adevărat: nu teoreticianul cibernetic, nu cercetătorul perioadei comuniste, nu memorialistul adolescenței ceaușiste. Și m-am gândit că nu trebuie să le dezamăgesc așteptările. M-am apucat deci de o carte detectivistică-enigmistică, un roman de actualitate cu care să-mi pot ține cititorii în priză: acțiunea în România prezentului; eroii, niște „ciudați” (un profesor de literatură nemulțumit, un matematician ratat, un desenator politehnist bilbiit, o expertă de artă puțin nevrotică și un avocat care colecționează ceasuri); aventurile, o nebulă (apare o societate secretă, care fură amintirile oamenilor; e răpit cel mai mare scriitor român în viață; se umblă noaptea prin calculatoarele vecinilor etc.). În același timp, mi-am propus să mă joc puțin cu dramele din jurul nostru, cele pe care nu le mai băgăm în seamă, pentru că ne-am obișnuit cu ele: demolarea Bucureștiului, agresivitatea oamenilor, schizofrenia produsă de tranziție. Am brodat și o mică istorie a literaturii române în jurul lor, pentru că fiecare epocă a avut parte de traumele ei identitare. Și s-au găsit scriitorii care să le pună în pagină. Asta ar fi partea „cultă” a *Derapajului*. În centrul ei, personajul Alexandru Robe, aka Alexandru Robe din romanul *Alexandru* (Univers, 1998).

Alexandru e același personaj din 1998? Sau... cu 8 ani mai bătrîn? Poate îmbătrîni un personaj în trecerea de la o carte la alta? Cît de dependent este acesta de cel care îl scrie?

După 8 ani, lucrurile se complică. Personajul nu doar că îmbătrînește, dar își schimbă și ocupația:

devine, din pictor, profesor de literatură (și nu oriunde, ci la Facultatea de Litere din București). În plus, nici nu știe că figurează ca pictor într-un roman din 1998, până în dimineața cînd se trezește cu cartea pe masă, adusă într-un plic poștal. Are grijă de asta... „cel mai mare scriitor român în viață”, care, în *Derapaj*, trebuie răpit tocmai ca să explice cum s-a ajuns la un asemenea bricolaj identitar. I se pune un sac în cap, e aruncat în portbagajul unei mașini și dus undeva departe, într-o casă la Tuzla, la interogatoriu. Noul Alexandru Robe nu pare tocmai mulțumit de rolul care i-a fost atribuit în 1998, așa că își varsă năduful pe bietul scriitor: „Perora singur animalul, fără oprire, îi plăcea să se-asculte. Nu-i mai era frică. Se simțea-n largul lui construind raționamente. Enunța ipoteze, le-argumta și tot el trăgea concluziile, cu siguranță și pasiune. Îl admiram, îmi venea să-i dau una peste bot. «De ce-ai scris, mă, despre mine că sint un amărît de pictor?», îmi venea să-l întreb. «Nu puteai și tu să mă pui boier sau patron, să învîrt moșii prin secolul 18 sau aflaceri cu terenuri în zilele noastre?»”. Deh, capcanele intertextualității...

Coperta romanului din 1998, Alexandru, publicat de Editura Univers, reproduce o imagine fractală. Coperta romanului *Derapaj*, recent apărut la Polirom, reproduce o ilustrație realizată de Mădălina Iordache, tot abstractă – un cap dezvelit, în care se vede, în loc de creier, un întreg sistem de roțițe. Pînă unde merge literatura și unde începe știința? Dacă nu ați fi făcut literatură, ce ați fi făcut?

Coperta *Derapajului*, realizată de Radu Răileanu după o ilustrație a Mădălinei Iordache, este o mică bijuterie. Nu, greșesc: o mare bijuterie. Dacă aș fi un cititor obișnuit și aș avea o cit de mică înclinație estetică, aș cumpăra cartea fără să clipească măcar pentru copertă. Să am în bibliotecă un obiect de lux, pe care să-l pot privi cu plăcere și bucurie, ca pe un tablou venit din străinătate, de la Orsay sau Orangerie. Și pe care să-l pot arăta și vecinilor. Dincolo de indiscutabila ei calitate estetică, asociată cu ideea de *hardcover* aproape unic în literatura română (romanul are 650 de pagini), coperta *Derapajului* mai spune o poveste, pe înțelesul tuturor. E vorba despre una dintre teoriile pe care le face chiar protagonistul romanului, Alexandru Robe: transparența gândurilor. Să ne imaginăm, pentru o clipă, că am putea intra în mintea vecinului, iubitei, șoferului de troleibuz, profesoarei de la liceu, sefului de catedră sau de departament și că i-am putea descărca gândurile (cele adevărate, nu cele oferite prin intermediul zimbetelor și cuvintelor). Să mai presupunem că, la o adică, le-am putea și comercializa pe piața neagră a amintirilor, controlată de una sau mai multe societăți secrete.

Cam asta se întâmplă în romanul *Derapaj*. Cîțiva prieteni se trezesc într-o dimineață și, vorba unuia dintre ei, constată că „li s-a umblat la biblică”. Toată trecerea personajelor dinspre „epoca de aur” către prezent e controlată mental de niște „Lorzi ai Tranziției”: așa-numiții „Economisti ai Minții”. Ei fac jocurile politice în țară, ei se ocupă de viața de zi cu zi a cetățeanului (trîntindu-i cite o Mică Asfaltare pe cap, cînd îi e lumea mai dragă) și tot ei stabilesc ce autori de literatură merită citiți sau premiați la sfârșit de an. Că o asemenea poveste ține de teoriile recente ale medicinei, psihologiei și filosofiei neuro-cognitiviste sau de temele literaturii *cyberpunk* și ale ficțiunii speculative SF e de discutat. Să lăsăm plăcerea criticilor să caute surse. Oricum, nu m-ar fi tentat să fiu nici medic, nici cibernetician. Dacă n-aș fi făcut literatură și n-aș fi ajuns profesor (mă rog, lector doctor, cum scrie pe legitimația mea antică), aș fi fost fotbalist (am povestit episodul în alt interviu).

Puteți enunța teoria fractalilor pe înțelesul celor mulți și explica eventual cum se leagă asta de literatură?

Să luăm un exemplu accesibil: fractalii din natură (ferigi, țărături, fulgi de zăpadă etc.). Sint forme naturale cu tipar

mnul în masă ă meritele în România

» **Dacă aș fi un cititor obișnuit și aș avea o cit de mică înclinație estetică, aș cumpăra cartea fără să clipeșc: măcar pentru copertă. Să am în bibliotecă un obiect de lux, pe care să-l pot privi cu plăcere și bucurie.**

ramificat. Dacă le cercetăm îndeaproape (cu o lupă sau prin fotografie de satelit), vedem că neregularitățile și înfățișarea lor haotică respectă, de fapt, un tipar precis și ordonat. Un tipar matematic, așa cum demonstrează cel care l-a descoperit: matematicianul franco-polonez Benoit Mandelbrot. Pe măsură ce mărim tiparul (sau întregul), observăm că acesta conține detalii auto-repetitive la nivelul tuturor părților sale. Pe scurt, un fractal arată la fel atunci când îl privim la scara de un milimetru sau de un metru. E ceea ce, în terminologia de specialitate, se numește *auto-similaritate* sau *similaritate dilatativă*. Proza postmodernă a reciclat frecvent teoria fractală în ultimele două decenii și jumătate: Pynchon (cel din *Mason*

& *Dixon*), Barth, cyberpunkerii Gibson sau Stephenson. Structură narativă – punct de vedere, organizare cronotopică – toate au fost influențate de noile perspective aduse de matematica fractală. În literatura noastră, primul roman „fractal” rămîne *Alexandru*.

Cine deschide cartea poate citi pe clăpeta interioară: „Am 38 de ani, casă, mașină și o iubită pentru care sînt invidiat. Ziua predau la Literale bucureștene, iar noaptea studiez mecanica dezastrurilor aviatice și trag cu ochiul prin computerele altora. Cine sînt eu? Deschideți paginile acestui roman și veți alla”. Înainte de a întreba cită ficțiune/ biografism este în romanele dvs., ce ar trebui să știe totuși un cititor despre autor înainte de a citi 650 de pagini?

Că se laudă cu o biografie colorată (asemănătoare cu cea a protagonistului din *Derapaj*). Că nu respectă imaginea profesorului tipic (costum, cravată, calupul de foi galbejite sub braț), deși se prezintă cu un doctorat de 300 de pagini în teoria literaturii, lucrat în străinătate și cu un număr de 70 pînă la 100 de studenți la fiecare curs opțional. Că are un simț al dreptății apropiat de cel al personajului său, Alexandru Robe. Că e topit după *caffè*

latte (se bea numai în compania persoanei iubite), jogging-ul la Șosea (după 9 seara) și muzica de pe Radio Deea (ideală la volan). Și, nu în ultimul rînd, că e trezit în fiecare dimineață de o pisică portocalie, care îl zgîrie pentru a-i spune că a sosit vremea să primească de mîncare. În rest, orice asemănare cu realitatea (sau cu ficțiunea?) e pur întâmplătoare și neintenționată.

„Trag cu ochiul prin computerele altora?”

Fred Vasilescu trage cu ochiul prin scrierile lui Ladima uitate în budoar. Sandu trage cu ochiul la lecturile loanei de pe closet. Huliganii lui Eliade răscolesc prin caiete, jurnale, machete de romane, doar doar or găsi esența „existențială” undeva printre rînduri. Astăzi, ne-am perfecționat. În era ciberneticii miniaturale, consumul de intimitate a devenit un *hobby* accesibil printr-o simplă tastare de buton. Ne place să ne exercităm voyeurismul pe mesageria de mobil a prietenului sau pe blog-ul secret al ficei. De mail, nu mai vorbesc; doar cine n-a avut de-a face cu un „troian” nu știe ce înseamnă să fii spionat chiar în timp ce apeși tastele. Dacă vă clipește puțin Mozilla sau Outlook-ul, să știți că eu sînt acela! Sau poate e doar protagonistul din *Derapaj*?

REPERE

- » Este lector doctor la Catedra de Literatură Română a Facultății de Litere, Universitatea București.
- » A fost bursier New Europe College (NEC), 1996-1997, Netherlands Institute for Advanced Study (NIAS), 1998, New Europe College-LINK (NEC-LINK), 2005-2006.
- » Dintre volumele publicate, amintim: **Alexandru (roman, Editura Univers, 1998)**, **Noțiuni pentru studiul textualității virtuale (Editura Ars Docendi, 2002)**, **Videologia. O teorie tehnoculturală a imaginii globale (Editura Polirom, 2003)**, **O lume dispărută. Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici (coautor, Editura Polirom, 2004)**, **Explorări în comunismul românesc (coautor, vol. I-II, Editura Polirom, 2004-2005)**.

UN BRAND NOU: PROFESORUL SPORTIV

Sînteți profesor. Pe lângă cărțile despre comunismul subiectiv (publicate împreună cu Ioan Stanomir, Angelo Mitchievici, Paul Cernat), ați publicat la Polirom și o carte intitulată Videologia. Unde vă simțiți cel mai bine: în ficțiune, în teorie, în – să-i spunem – evocare sau cu studenții, la Facultate? De ce?

Categoric, cu studenții la facultate. Sînt singurii care merită orice sacrificiu, pentru că entuziasmul și speranțele pe care le aduc după ei în anul întîii (și pe care, de regulă, le pierd pe parcurs) nu trebuie decepționate. M-ar bucura să știu că, atunci cînd termină facultatea, studenții mei au devenit mai educați și mai curajoși (în sens cultural) și cu ajutorul unor profesori flexibili și sufletești. Că respectivii mai publică și cărți de teorie culturală sau istorie literară este o altă poveste, care ține în egală măsură de plăcerea scrisului și de ținuta academică. Dacă ești un om cu pretenții, trebuie să-ți respecti blazonul intelectual. Dar să umblăm puțin la imaginea tradițională a profesorului român. Cred că, dacă ne uităm în jurul nostru în universități, o să vedem că există un *brand* nou: *profesorul sportiv*, care vine cu *Skechers* și eșarfă colorată la facultate, predă Eminescu, Dennett sau Pinker, după care pleacă acasă, îmbracă treningul și joacă un whist, un fotbal de sală sau un ping-pong în Herăstrău cu prietenii. Modelul se apropie foarte mult de cel al universitarului american. Nu exagerez cînd spun că, în Facultatea de Litere din București, există cel puțin șapte-opt asemenea preparatori, asistenți și lectori *sportivi* (de ambe sexe), de o inteligență culturală și un talent retoric ieșite din comun. Ei ar putea oricînd să dea un interviu spectaculos pe ecranul televiziunilor sau într-o revistă *glossy*. Întîmplător, sînt și oamenii care au cei mai mulți studenți la cursuri. Tot întîmplător, sînt aproape ignorați de presa sau de superiorii lor în grad didactic. Nu mă mira deci că nimeni nu s-a gîndit să valorizeze un asemenea *brand*. În România, ca să-ți se recunoască meritele, e nevoie ori să dai cu pumnul în masă, ori să te asociezi cu cine trebuie.

LECTURI ÎNTRERUPE

Doris MIRONESCU

Olimpiada de specific național

Întîmplarea face că, în urmă cu muuuult timp, în împrejurări cam neclare mie, am participat la o competiție școlară fixată pe ideea specificului național. Olimpiada națională de cultură și civilizație românească se numea concursul respectiv, desfășurat, dacă îmi amintesc eu bine, prin primăvara lui '96. (Cîte ediții vor mai fi avut loc de-atunci?) Se dăduse o bibliografie conținînd nume precum Eliade, Blaga, George Uscătescu și Athanase Joja. Cu acea ocazie, mă mîndresc să spun că am investigat meritele românești în promovarea lied-ului în secolul al XIX-lea. Am cercetat calitatea reprezentativă națională a teoriei recepțivității, a cunoașterii intru mister și revelare și a teoriei undulațiunii universale. Am comparat avantajele și dezavantajele „acomodaționismului” românesc enunțat de Mihai Ralea cu numitele „calități bune și defecte” ale „sufletului neamului nostru”, în varianta C. Motru. Valențele lirice de „frunză verde” s-au întîlnit cu tînguirea lusitană și cu melopeele lituaniene. Am căutat înrîduri cu spitalitatea pre-vedică, dar și cu „mitul frontierei” nord-american. Și, peste toate, acoma duios naul lui Gheorghe Zamfir, din walkman-ul unui coleg de cameră...

Noțiunea de „specific național”, deși formulată ca atare tîrziu, în secolul XX, are origini romantice. „Secolul națiunilor” a uzat și abuzat de astfel de reduceri la clișeu în perceperea de sine și de alții. Cum să justifici mai bine dezideratele politice ale revoluției, să zicem, sau ale șovinismului, decît prin recursul la poezia legitimatoare a ființei naționale? Firește, în condițiile echilibrului statal, atîns într-un tîrziu, preocupările acestea deveneau, în absența scopurilor politice, un fel de rebus intelectual, o pasiție realizată cu

cărțile fondatoare ale culturii naționale. Nu sugerez că ar fi fost vorba despre ireponsabilitate – dimpotrivă, majoritatea celor care s-au pronunțat în această privință au căutat să emită un răspuns cît mai complex. Și, oricum, „bătălia” pentru specificul național a ascuns, pînă tîrziu în anii '40 (cînd dezbaterile se sting, prin forța evenimentelor), o miză politică foarte sensibilă. Însă obligația de a da un răspuns definitiv, o versiune „tare” a identității naționale, a făcut ca această dezbateră să sucumbeze în niște simple formule, care de care mai ferice.

Discuția despre specificul național, oricît de pasionantă ar putea fi, datorită forței legitimize de un astfel de idei, nu poate decît să eșueze. O eroare de logică se află la mijloc. Noțiunea de „specific național” doarește să definească o esență, una, fatalmente, atemporală. În schimb, în judecățile sale despre un astfel de specific, gîndirea nu se sprijină decît pe chestiuni conjuncturale, pe istorie, pe semnificațiile sociologice ale operelor de artă, pe frecventarea unei credințe religioase, adesea întîmplătoare (pentru rafinați, amintiri-vă de mitul khazar; pentru ceilalți, haideți să discutăm esența ortodoxă a neamului bulgar, creștinat cu forța de către conducătorii politici în secolul al IX-lea).

În aceste condiții, firesc ar fi să abandonăm cu totul vorbirea despre specificul românesc. Am putea să ignorăm subiectul, rezervîndu-l doar studiilor istorice și ideologice, să-l tratăm la fel cum am face cu specificul național... uruguayan.

Sau putem să medităm la răspunsul, de un negru umor, dat de către Ioan Petru Culianu la întrebarea: „De ce trebuia la noi făcută revoluția cu atîta sînge?”: „Nu știu. O fi specificul național”.

Într-o rețea de linii ce se leagă

Bogdan-Alexandru Stănescu

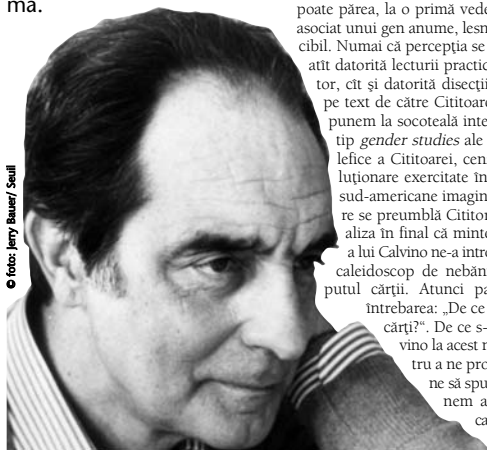
În 1979, cînd apărea la Editura Einaudi „romanul” lui Calvino, acesta nu mai publicase nimic în volum de vreo șase ani. A fost o perioadă intensă din punct de vedere publicistic, o perioadă în care Calvino a militat împotriva degradării societății italiene, atît în „Corriere della Sera”, cît și în „La Repubblica”. Calvino își exprima opțiunea pentru rațiune ca antidot universal, atît față de celebrele tulburări studențești (e ciudată coincidența de poziție cu cea luată de Pasolini, sau nu?), cît și față de modul în care autoritățile au hotărît să trateze problema.

Ei bine, tocmai situarea lui de partea rațiunii face „inteligibil” demersul ficțional din *Dacă într-o noapte de iarnă un călător: este delicios răspunsul pe care i-l dă Calvino lui Angelo Guglielmi în preluatul romanului său: „În fine, dacă mă consideri seducător, trecă de la mine, adulter, tot așa; vînzător ambulant, la fel; dar dacă mă faci înconștient, atunci mă jignești! Dacă în Călător am vrut să prezint (printr-o alegorie) implicarea cititorului (a cititorului obișnuit) într-o carte care nu e niciodată cartea pe care el o așteaptă, nu am făcut decît să explicitiez intenția mea conștientă și constantă, prezentă în toate cărțile mele anterioare”. Acum, trebuie precizat că bietul Guglielmi nu spusese decît că, prin eroarea cărții, Ludmila, Calvino ar fi putut întreprinde, fie și înconștient, o operă de seducere a cititorului mediu, atribuindu-i acestuia (forțîndu-l să empatizeze, practic) calitățile personajului său. Nu știa cu cine se pune. A-i atribui lui Calvino intenții incoerente este o blasfemie. Fiecare dintre cele zece incipituri de roman este o miniatură „raționalizată”, perfect integrabilă unui stil, unei tipologiei înșelătoare: romanul care începe poate părea, la o primă vedere, ușor de asociat unui gen anume, lesne recognoscibil. Numai că percepția se va schimba atît datorită lecturii practicate de Cititor, cît și datorită disecțiilor aplicate pe text de către Cititoare. Dacă mai punem la socoteală intervențiile de tip *gender studies* ale surorii mafefice a Cititoare, cenzurile revoluționare exercitate în republicile sud-americane imaginare prin care se preumblă Cititorul, vom realiza în final că mintea diabolică a lui Calvino ne-a introdus într-un caleidoscop de nebănuit la începutul cărții. Atunci pare ridicolă întrebarea: „De ce numai zece cărți?”. De ce s-a oprit Calvino la acest număr? Pentru a ne proteja, îmi vine să spun... „Să spunem atunci că în cartea mea posibilul nu*

este posibilul în absolut, ci *posibilul pentru mine*”, răspunde cu un soi de ipocrizie Autorul. Ar trebui adăugate niște lucruri în legătură cu romanul circular, real, care înscrie în el cele zece incipituri, romanul fundal, al iubirii dintre Cititor și Cititoare. Dacă Cititorul este un tip inocent din punct de vedere literar, Cititoarea este un amestec ciudat (și admirabil, în același timp) de acribie a lecturii, de imaginație fecundă și de exigență extremă.

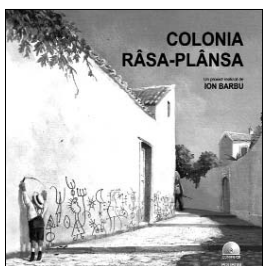
A reușit să reproducă infinitul într-un cadru finit

Cititoarea este o visătoare controlată, în timp ce Cititorul reprezintă tipul „superficial”, dependent de acțiune, un devorator de naratiune. Relația dintre cei doi este construită de Calvino pe baza unei frustrări comune (ce poate fi mai atrăgător?! dar și mai comun?!), aceea de a nu putea termina lectura romanului *Dacă într-o noapte de iarnă un călător* de Italo Calvino. Frustrarea se va amplifica în momentul în care amîndoi descoperă că întregul tiraj al romanului este „viciat”, dintr-o eroare tipografică: paginile scriitorului italian au fost intercalate cu cele ale noului roman polonez *În afara localității Malbork*, de Tazio Bazakbala... și tot așa. Nimic mai mult decît a inventa cele mai felurite pretexte pentru a întrerupe lectura a zece romane diferite, unul mai captivant decît celălalt. Calvino spune despre propria carte că „este un roman despre plăcerea de a citi romane”. Noi am putea replica spunînd că este un roman despre frustrarea de a nu putea citi pînă la capăt. Un roman despre fînitudine și infinit. Dat fiind că romanul-cadru se încheie în mod „fericit”, că circularitatea este deplină, în final, putem adăuga, în legătură cu „posibilul pentru domnul Calvino”, că a reușit să reproducă infinitul într-un cadru finit. Cartea lui Calvino se revendică, programatic, de la celebrele *Exerciții de stil* ale lui Queneau. Numai că, spre deosebire de scriitorul francez, Calvino nu reia aceeași anecdotă în 99 de stiluri, lăsînd astfel rolul principal propriei virtuozități, ci preferă să lucreze acel infinit circular într-un mod absolut ingenios:

© Foto: Jerry Bauer/Seul

SEMNAL

Ion Barbu (coord.), *Colonia rîsa-plînsa* (conține CD), ediție îngrijită de Ion Barbu, „Hors collection”, Editura Polirom, 208 de pagini, 49.99 RON

Colonia rîsa-plînsa este cel-de-al doilea experiment artistic avînd în centrul său orașul Petrla, după *Antologia poeziei românești la zid* (Polirom, 2006). Volumul conține un album foto semnat de Nora Agapi, Maria Grecu, Mihai Alexandru Barbu, Gabi Bordeianu și Ion Barbu, intitulat *Colonia Brătianu, Petrla*, și este structurat în două părți. În *Colonia Plînsa*, zidurile Petrliei au fost inscripționate cu versurile din 46 de poeme aparținînd unor nume celebre din poezia română contemporană: Mihai Ursachi, Irina Mavrodin, Augustin Pop, Mihail Crama, Romulus Vulpescu, Mircea Cărtărescu, Emil Brumaru, Cezar Ivănescu, A.L.O. Teodoreanu, Ileana Mălăncioiu. *Colonia Rîsa* cuprinde 78 de imagini semnate de caricaturisti sau artiști renumiți, precum Gerhard Gepp, Mickhail Zlatkovsky, Alessandro Gatto, Florian Doru Chirhană, Giuseppe Arcimboldo sau Witold Myszyrowicz.

Irvine Welsh, *Jeg*, traducere din limba engleză, note și postfață de Carmen Toader, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 540 de pagini, 34.95 RON

Personajul principal al romanului, Bruce Robertson, este detectiv în poliția britanică și își dorește să manipuleze pe tot cei din jur în funcție de interesele sale. Autorul mărturisește: „Am preferat să construiesc un personaj care mă provoaca sau care, în loc să aibă ideile mele, li se opunea cu îndrăgire, ca apoi să găsesc un mod prin care să empatizez cu el. Bruce e un dușman prin excelență. Urăște pe toată lumea. Este foarte democratic în privința asta. Scornește tot felul de metode pentru a-i distruge, a-i sabota și a-i devora pe cei din jur. E un soi de vampir. Am vrut ca oamenii să înțeleagă de unde i se trage și de ce se poartă așa.”

citirea titlurilor celor zece romane, unul lângă celălalt, va da naștere, iarăși, unui nou incipit: „Dacă într-o noapte de iarnă un călător, în afara localității Malbork, ițindu-se de pe coasta abruptă fără a se teme de vînt și amețelă, privește în jos unde umbrele se-ndesesc într-o rețea de linii ce se leagă, într-o rețea de linii ce se intersectează pe covorul de frunze luminate de lună în jurul unei gropi goale, – Ce poveste își așteaptă finalul? – Într-o noapte, nerăbdător să asculte povestirea”.

Unde e Calvino aici?

Pe de altă parte, autorul ia peste picior cam toate tendințele anilor '80 în materie de teorie a literaturii, punîndu-le în opoziție cu pura plăcere a lecturii... și cu frustrarea ce reiese dintr-un asemenea act ratat... Act ratat? Dar există un act ratat al lecturii, sau o lectură ratată? Tentativa totalității îl însoțește pe Calvino pe întregul cuprins al romanului: odată cu apariția lui Imerio, Necititorul, tipul care refuză lectura, care preferă să realizeze sculpturi din corpul fizic al cărții, prin Silas Flannery, creatorul de romane-tip ce poate fi ușor plagiat, numele său fiind o marcă de succes prin simpla prezență pe copertă. Ca să nu mai vorbim despre „Tatăl tuturor poezilor” ori despre mașina electronică ce dă naștere romanelor prin simple combinații... Interesante însă sînt însemnările lui Silas Flannery, autorul constrîns de romanele sale anterioare să creeze în același stil, menajînd și în timpînd orizontul de așteptare al cititorilor săi. Rupt între cerințele publicului și dorința ascunsă de a produce un roman total, nu vede decît două soluții extreme: fie să abandoneze plierea pe gustul cititorului, dînd naștere respectivelor cărți ce însă nu va fi citită, fie să diseminaze fragmente ale Totalului într-o bibliotecă de izotopi stilistici. Cele două tendințe se regăsesc, oarecum împlinite, în romanul lui Calvino.

Dacă încercați să citiți romanul „japonez” *Pe covorul de frunze luminate de lună* în paralel cu un roman japonez (modern) autentic, veți putea distinge, cu delicia și maximă aproximare, autenticul de artificial. Aici, la limită, se află intenția autorului, ca să revenim la Eco. Tot de aici reiese și plăcerea activă a lecturii, din dificultatea acestei distincții: dacă citiți anumite pasaje, cum ar fi acela în care naratorul contemplă activ și-nu doamnei Miyagi, analizînd maniac senzațiile tactile pe care i le oferă, făcînd comparații minuțioase cu asperitățile propriului gland și inventariîndu-și senzațiile, gîndul vă va duce numaidecît la

» Italo Calvino, *Dacă într-o noapte de iarnă un călător*, traducere din limba italiană de Anca Giurescu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2006

maniacul lui Mishima, din Templul de Aur, cel incapabil să trăiască vreo plăcere din cauza comparațiilor „estetice” pe care le făcea cu respectiva clădire sacră.

Unde e Calvino aici? Să fie măiestria literară, cea a *artifex*-ului, mai presus de

ceea ce numim „inspirație”, „geniu”, „caracteristici literare naționale” și alte asemenea chipuri cioplitite ale criticii tradiționale? Se pare că da, ar spune Calvino, *il miglior fabro*, din spatele rîndurilor.

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

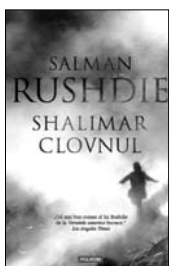
Emil BRUMARU

Marea fandoseală

Marea fandoseală. Voci din public. Singura doritoare să privească prin gaură, „Natalia cea curioasă, una dintre femeile care împleteau dantele pentru Tatiana Markovna” (dantelărelele au întotdeauna un ce sentimental), e respinsă batjocoritor de Egorka: „Te-aș lăsa nu numai să te uiți prin crăpătura din perete, ci țî-ăș da și mina și inima mea, dacă... dacă ai avea altă mutră!” Stratagema rînjitului reușește (înlăturarea Nataliei din pricina lipsei de atracție feminină le incită pe Pelagheea și Matrona, le dă impresia că sînt favoritele a spectacolelor rafinate, dedate la delicia) „și-acum toți trei aruncau ocheade prin crăpătura din perete”. Actor fără voie, neștiind măcar că este privit, evoluînd în fața unui public invizibil, nebănuindu-i prezența grotescă, Raiski are cel puțin avantajul de a nu afla comentariile asupra „jocului” său. Căci ele curg girfă mocirloasă: „– Vedeți ce face! Bocește, zău că bocește! spunea Egorka, îmbrîncind-o spre crăpătură ba pe una, ba pe alta din fete! – Așa-i, Bocește! Bocește, sărăcuțul de el! zise Matrona cu milă”. Egorka-rînjitul nu se lasă, ar fi prea simplu, se cere un contrast puternic, năucitor: „Nu cumva ride? Zău că ride! la uitați-vă. Să vedeți că ride!”. Efectul e sinistru, goyesc: „Se lăsară toți pe vine, chicotînd”. Bestial! Egorka e inepuizabil: „Vedeți cum pătîmește?”. Aduagă însă ceva ce va umple hîrdăul de rahat, ultima „porcărie”: „S-o fi amoretzat de Vera Vasiliena...”. Pelagheea, sensibilă la onoarea virginal-himenală a Verei, aprecierea rînjitului căzînd, de fapt, în afara aprecierii stricte a artei actoricești, „îi dădu un pumn în coastă”. Și, scuturîndu-se de magia neagră, îl ocărăște, revenind cu pi-

cioarele pe pămîntul bunului-sîmț: „– Ce tot îndrugi, scîrbosule!, zise ea înspăimîntată... Hai s-o ștergem de-aici!”. Intuiește, cu adevărat, Pelagheea monstruoasă intruziune, prin crăpătură, în taina actorului creator? Goncerov declară calm: „Raiski plîngea și rîdea în același timp, «fandosindu-se» fără nici o reținere, sau mai bine zis plîngea și rîdea mai mult artistul din el decît omul, tîrît de încordarea lui nervoasă”. Bunica, Tatiana Markovna, îl chestionează bătrînește, cu grijă: „– Ce tot scrii acolo?... Scrii vreo dramă, ori tot romanul ăla al tău?”. Evident, Raiski nu se sfîșie să-și pună la curent rudele că „scrie”. Tatiana Markovna îl judecă după criteriile gospodărești: „Da! pentru ce scrii numai noaptea? Stai tot cu frica în sîn... De n-ai dormi odată cu lumina aprinsă, scriind drama aia a ta! Și-apoi, e glumă să veghezi pînă în zori? O să te îmbolnăvești. Ia uită-te la tine, uneri ești galben ca un castravete trecut...”. Vocea bunicii e blînd-doje-nitoare: posibilitatea unui incendiu, sfîrșirea nepotului... În *Mai bine mai tîrziu decît niciodată*, articolul publicat de *Goncerov* la 67 de ani, autorul explică pe îndelete cum a lucrat la *Ripa* (apărut cînd avea 57 de ani!), ce l-a determinat să... din care cauză a... Spicuim fugar: „Ce este Raiski? Tot un *Obolomov*, fiul lui cel mai apropiat, un reprezentant al epocii *Trezirii*; Dacă nu doarme ca *Obolomov*, în orice caz abia s-a trezit – și deocamdată știe ce are de făcut, dar nu face; douăzeci de ani a durat scrierea acestui roman...”. Care va să zică, *Goncerov* s-a „fandosit” douăzeci de ani. Iar Egorka-rînjitul n-a reușit să-l trezească definitiv pe Raiski!

SEMNAL

Salman Rushdie, *Shalimar clovnul*, traducere din limba engleză și note de Dana Crăciun, postfață de Anca Băicoianu, colecția „Biblioteca Polirom”. Seria de autor «Salman Rushdie», Editura Polirom, 472 pagini, 42.95 RON

Romanul prezintă povestea dansatoarei hinduse Boonyi Kaul și a iubitului ei musulman, Noman Sher Noman, cunoscut ca Shalimar clovnul. Cei doi se căsătoresc, dar Boonyi este sedusă de ambasadorul american în India, Max Ophuls, și își părăsește soțul, fiind la rîndul ei abandonată și dezonorată atunci cînd legătura extraconjugală a ambasadorului nu mai poate fi ținută secretă. Din acrobat și dansator pe frînghie, Shalimar devine un temut terorist internațional care, după ani de crime și atentate, își urmărește în continuare vengeta lui personală. *Shalimar clovnul* este un roman captivant, cu o tematică foarte actuală – cea a conflictului interetnic și religios –, în care thrillerul politic se împletește cu elemente fantastice sau fabuloase și cu aventuri exotice, totul într-un stil ușor baroc, mustînd de o inventivitate lexicală ce constituie marca inconfundabilă a lui Salman Rushdie. Romanul a fost nominalizat în anul 2005 la Whitbread Book Awards.

Ian McEwan, *Sămbătă*, traducere din limba engleză și note de Dan Croitoru, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 424 de pagini, 29.95 RON

Protagonistul său, neurochirurgul Henry Perowne, observă în zorii unei zile de sîmbătă un avion cu o aripă în flăcări îndreptîndu-se spre aeroportul Heathrow. Cum în aceeași zi urma să aibă loc o demonstrație de protest împotriva războiului din Irak, Perowne nu exclude posibilitatea unei deturări a avionului de către teroriști. Deși sursa pericolului se va dovedi a fi alta, apariția lui vestește un moment de cotitură în istorie și în viața protagonistului, pe care cititorul îl urmărește mai ales prin intermediul monologului său interior ce înregistrează diferitele evenimente ale zilei: o operație pe creier, un accident de mașină, un joc de squash și o reuniune de familie în timpul căreia atmosfera sumbră și neliniștea tot mai apăsătoare ce se insinuează peste lucruri și oameni fac loc unei violențe explozive.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Ce limbă vorbește El?

Circula mai demult o butadă – anume că, dacă socotim după filmele americane, Dumnezeu vorbește singur englez! La urma urmei, de ce nu? Tot există legenda Turnului Babel, n-o mai rezum aci; lecția ei ar fi că omenirea poate vorbi o singură limbă, iar faptul asta ar duce la izbînză ce l-ar face gelos pe Cel-de-Sus. Gelos pe cine? Dacă El a înzestrat făptura Sa cu harul (pro)creației, de ce să nu-l bucure că progeneritura face lucruri plăcute Lui? Numai că, așa cum s-a văzut, omul cam rar izbutește asemenea chestii. Începînd cu Eva și Cain, s-ar spune că mai mult face prostii!...

Problema limbii unice au pus-o destui înțelepți și n-au rezolvat-o. Ar fi absurd să-mi propun eu astfel de treabă. Ciocnindu-mă însă de obstacol, a trebuit să șed și, frecîndu-mi piciorul, să perpelesc nițel chestiunea. Pentru că – e nevoie să fac pe deșteptul? – nu numai trecutul (mitic, mistic sau lingvistic) e fascinant, ci și viitorul. Ipoteza ca lumea să vorbească o singură limbă dă fiori. Naționaliștilor, de groază; vizionariilor, de... dar vă imaginați, desigur! Și n-am rezistat să nu schițez tablouri frumoase colorate, oarecum asemănătoare celor generate de Brian Eno cu instalația sa multimedia (foto), recent (trans?)pusă în expoziție la Tokyo sau aiurea.

Iluzii n-am: succesul multinațional de care s-a bucurat, în ultima sută de ani, muzica jazz, blues și mai cu seamă pop-rock se datorează mijloacelor de comunicație. De la discurile de gramofon la CD și DVD, prin radio și televiziune, distracția sonoră a pătruns în locuri unde asemenea intruziuni erau neavenite și deseori respinse cu brutalitate. (Mi-amintesc pasaje din *Șantier*, jurnalul lui Eliade în India, unde – la 1930 – discurile de patefon erau la mare prețuire. Dar mi-amintesc și de bunicul meu – puțin mai vîrstnic decît Eliade – care – la 1960 – dădea cu galena lui unchii-meu de părinte, fiindcă acela stătea s-o repare, în loc să muncească pămintul ce-avea să le fie luat la colectiv!...)

Facilitățile mass-media electronice au permis răspîndirea muzicii secolului XX. E un truism. Dar e un truism ce stabilește normalitatea fără de care am fi tentați să atribuim forțelor obscure fapte oarecare. Dacă astfel de banalități ar fi repetate mai des și fără exaltarea neofitului care descoperă apa caldă, omenirea n-ar experimenta pe propria piele puterea distructivă inclusă în mijloacele ce-i înlesnesc existența. De la efectul bitei la efectul de seră, e un purgatoriu de încercări (atomice?) sortite eșecului. Să fie asta prețul Paradisului?

Eu cred că muzica a fost la început limba universală, cea dăruită de El. Așa cum delfinii și balenele comunică prin sunete ce par ciudate, dar sînt o muzică specială, omenii dinaintea de turnul Babel se vor fi înțeles prin sunuri (*songs*), nu prin cuvinte. (În română, din *son* derivă *sonat*, adică nebun, alienat etc. Iar o vorbă zice că nebunii spun/ dețin *adevărul*... Să extind derivațiile din ideea asta? Hai c-aș trece drept *sonat*!) (În engleză, *song* se leagă oare de *son*, adică fiu? Fiul Lui?)

Joaca pe clapele sensului filosofico-lingvistic nu-i genul meu de distrație. De altfel, nici nu știu să cînt la pian. (La washboard mă mai descurc!) Nu pot să mă prefac a nu observa că muzica rock este un vehicul de unificare a idiomurilor, de ștergere a naționalismelor ce-au dezbinat omenirea. Succesul obținut în Japonia de trupe pop-rock engleze și americane a fost pus pe seama snobismului ori frondei juvenile. Japonia este însă un avanpost al progresului, nu doar electronic. (Morală zen, codul samurailor nu sînt curiozități etnografice!) Mai nou, rockul prinde bine în China, iar expoziția Punjab DJ de-acum doi-trei ani nu e o petardă, ci un semnal.

Specie unică, divers colorată, omenirea nu prea are de ales: ori își unifică limbile, ori... Dar mă abțin să fac scenarii apocaliptice, după ce-am pomenit de feericul Eno!

Cu melomani la Poli Timișoara, fără dispense și indulgențe

În 1950, profesorul universitar Plauțius Andronescu de la Politehnica din Timișoara primea o scrisoare, dublată de o invitație, din partea dirijorului german Hermann Scherchen, stabilit în Elveția. Scherchen mărturisea fericirea de a începe o viață nouă alături de fiica profesorului român, Pia Andronescu, și, regretînd că nu s-au putut întîlni, cum sperase, la Festivalul primăverii de la Praga, îl învita să vină la concertele sale de la Roma.

Ceea ce dirijorul și pretendentul la mîna fiicei lui Plauțius Andronescu nu avea cum să știe este că profesorul timișorean traversa la acea dată o perioadă de penitență forțată, după un episod petrecut chiar într-un lagăr postbelic, la Caracal. Plauțius Andronescu, absolvent strălucit al universității din Zürich, cu legături și respectat în lumea științifică germană, fusese în timpul celui de-al doilea război mondial rector al Politehnicii din Timișoara, circumstanță suficientă pentru a fi, în maniera românească, „denazificat”.

Cert este că dirijorul german cu convingeri profunde antinaziste și profesorul român, ale căror domenii de interes se întîlneau perfect în studiul electrotehnicii și acusticii aplicate, nu s-au întîlnit niciodată în timpul celor cîteva decenii pe care le-a fost dat să le mai trăiască. Plauțius Andronescu nu și-a mai revăzut niciodată fiica și nu i-a cunoscut nici pe cei cinci nepoți, născuți din dragostea între Pia și Hermann.

Întîlnirea lor peste timp s-a petrecut totuși, în urmă cu zece zile, la Timișoara, grație inițiativei profesorilor catedrei de electrotehnica, discipoli fideli ai lui Plauțius Andronescu. Ei i-au invitat pe copiii lui Hermann Scherchen să-și descopere acele rădăcini românești neștiute și, implicit, țara, cultura și omenii ei. Myriam și David Scherchen, ambii cu preocupări muzicale apropiate de ale tatălui lor, ea editoare de discuri, venită din Franța, el *producer* muzical, venit din Scoția, au dat curs invitației și îmi e greu să găsesc cuvinte pentru a numi ceea ce a fost o întîlnire la care evocările, în sala decanatului Facultății de electrotehnica, în amfiteatrul „Plauțius Andronescu” și în pelerinajul la mormîntul profesorului, a atins adesea limita emotivă a lacrimilor, ascunse discret, cu greu.

Fără „dispense”, scriam în titlu, fiindcă profesorii timișoreni mi-au cerut să nu

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)
Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Myriam, David și Louisa Scherchen cu profesorii timișoreni la mormîntul lui Plauțius Andronescu (noiembrie 2006)

le aștern numele pe hîrtie. Pentru ei, important ar fi fost doar evenimentul în sine, nu ce au făcut pentru a-i evoca pe Plauțius Andronescu și Hermann Scherchen, doi pionieri în domeniile lor de activitate. Nici un cuvînt nu revine însă mai des în scrierile și corespondența dirijorului și pedagogului care a fost Hermann Scherchen decît „Omul”, scris cu majusculă. Nu cred, prin urmare, că le înșel încrederea numindu-i totuși pe cîțiva dintre acești „Oameni”, mai bătrîni sau mai tineri profesori timișoreni – Daba, Blaj, Toader, Șora etc. –, adevărați oameni de cultură și dedicați cu adevărat culturii românești.

Fără „indulgențe”, mai scriam în titlu, fiindcă mi-a fost dat să asist la Timișoara și la o penibilă demonstrație ministerială, a unui compozitor pretins de muzică nouă, care părea să nu fi auzit de Hermann Scherchen, cel care a

fost nu numai un dirijor de primă mîna în Europa interbelică și postbelică, dar și promotorul prin excelență al muzicii lui Arnold Schoenberg, Křenek, Xenakis, Nono etc. Compozitorul cu pricina, căruia Filarmonica „Banatul” i-a interpretat în primă audiere o lucrare de... Ligeti, așa spune eu (și priceapă cine o pricepe!), s-a uitat preț de două minute la expoziția Hermann Scherchen, pentru a-i întoarce apoi spatele fiicei dirijorului și a se îndepărta fără vreun cuvînt, fie el doar de politețe. Mai mult, compozitorul ministerial a declarat ulterior, spre uimirea celor prezenți în sala de concert, și îl citez textual, că România nu ar avea nici un fel de probleme pentru a se integra în Uniunea Europeană, exceptînd cultura!

Să mai spun doar că grație profesorilor amintiți de la Politehnica, Myriam și David Scherchen au fost primiți cu prietenie de decanul Facultății de Muzică a Universității de Vest și au putut asista în cursul uneia dintre seri la concertul festiv al cadrelor didactice. Cuplel de pianisti Adriana și Sorin Dogariu, cîntînd Lutoslawski, sau violoncelista Alexandra Guțu, cîntînd Debussy, le-au demonstrat fără dubiu că, pe plan cultural, România este de mult timp integrată lumii culturale europene. Din păcate, ministrul compozitor, prins cu alte obligații, nu le-a onorat concertul pentru a o afla și el...

» Nici un cuvînt nu revine însă mai des în scrierile și corespondența dirijorului și pedagogului care a fost Hermann Scherchen decît „Omul”, scris cu majusculă.

© foto: Mark Alberding

Al cincilea element/ The 5th Element, de Luc Besson,
cu: Bruce Willis, Gary Oldman, Ian Holm, Chris Tucker,
Milla Jovovich

AL CINCILEA ELEMENT,

A țîșpea oară

Timpul vijie pe lângă corpuri, săptămînile trec tot mai repede, nu mai poți ține pasul nici cu evenimintele, nici cu tine, cu partea ta solidă, tocită de periile cotidiene. Se impun ritualuri, niște mici baraje ale obișnuinței. Un film anume e unul dintre ele, deși să-l vezi compulsiv ar putea să nu însemne neapărat un lucru bun.

Mea culpa. Am văzut în ultima săptămână Al cincilea element de vreo 4-5 ori. Culmea, la vizionarea de presă de acum cîțiva ani, nu m-a dat pe spate, a doua oară mi-a plăcut mult mai mult, la a treia eram deja din familie. Acum tri-cotez și dau replicile odată cu ața, fără să mă uit la ecran, și să-l văd seara a devenit la fel de normal cu a pune apa la fiert pentru ceai. Ce m-o fi apucat? (Vine sfîrșitul anului, să ne plătim datoriile, să ne împăcăm cu cei certați, să ne tundem.) Văzîndu-l de atîtea ori și învîtîndu-l pe dinafară, e normal să nu mai am nici un fel de papile valorice în privința lui. Nu pot și nici nu vreau să demonstrez că ce a făcut Luc Besson e bun sau mediocru, că e cinema comercial, „de artă” sau de fițe. Pur și simplu, îl iau așa cum e și nu reușesc să mă plictisesc. O să încerc totuși să dau măcar „cu bumbi” lucrurile care îmi plac cel

» Nu pot și nici nu vreau să demonstrez că ce a făcut Luc Besson e bun sau mediocru, că e cinema comercial, „de artă” sau de fițe. Pur și simplu, îl iau așa cum e și nu reușesc să mă plictisesc.

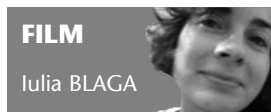
mai mult. Nu știu dacă o să reușesc. Nu putem ști de ce iubim cînd iubim, nu? Și nu, nu-mi e rușine că-mi place Al cincilea element.

» E un deliciu actoresce; absolut toți actorii, chiar și cei care n-au replică, sînt foarte bine aleși și instruiți de Besson, pînă la ultima grimasă. Absolut toți sînt expresivi, astfel că filmul nu are puncte de relaxare între două secvențe tari. Ce pot să mai spun despre Gary Oldman, pe care n-am reușit încă să-l imit cum trebuie, care joacă în *lame* attit de fine, *autoreglabile*, cit să nu facă din personajul lui Zorg un monstru grotesc, ci unul simpatic? Sau despre Bruce Willis care e pur și simplu uman și securizant, dincolo de (auto)ironie, căci el e, nu-i așa, cel care salvează regulat lumea. Sau despre Chris Tucker, dementul Ruby Rhod care, și el, are o coardă suficient de elastică ce nu-l duce decît pînă în buza grotescului și-l aruncă înapoi. Besson a știut ce să ceară de la actori, a găsit pentru fiecare ceva anume, de pildă, elevul preotului Vito Cornelius nu prea are replici, dar se sperie de fiecare dată cînd îl bate cineva pe umăr, iar Mathieu Kassowitz face un memorabil rolisor de doar 2 minute. Cred că filmul se ține proaspăt mai ales datorită actorilor.

» „Îmi mai place” că e un basm SF frumos, și comic, și romantic, dar și că e despre femeia care salvează lumea, pentru că eu îmi închipui că Besson cre-

FILM

Iulia BLAGA

dea (mă rog, poate doar cînd a întîlnit-o pe Milla Jovovich, deși a gîndit scenariul încă din liceu) că orice femeie e un „al cincilea element” și că poate absolvi lumea de rău atunci cînd e iubită. Iar Besson ne servește acest adevăr sobru și metafizic într-o construcție futuristă, plăcut kitchioasă, cu umor sănătos, replici pe fază, scenariu elastic ce trezește copilul din fiecare, copilul care apasă orice buton vede, desene impecabile, aventură, costume extravagante (Jean-Paul Gaultier), efecte speciale spectaculoase, bătăi, împușcături & explozii – mă rog, cit să placă la tot cartierul. Pe scurt, un film serios, pe cit de scump, pe attit de capabil să îmbibe toate straturile sociale.

» Bine, „îmi mai place” și pentru că e un film cu multe *cinciu*-uri: al cincilea element, blocul cincii mii (unde locuiește Korben Dallas), cincii puncte mai are Dallas pe carnetul de șofer (dar declară cincizeci), bomba pusă de Zorg care se oprește la cifra cinci, pentru ca bomba declanșată de mangalori să pornească tot de la cincii etc.

» Nu întîmplător, Korben Dallas are și pisică, una albă, căreia i se adresează cu „sweetie”.

» În ultimă instanță, *Al cincilea element* nu cred că trebuie pus în ser-tărașul condamnabil și rușinos al super-producțiilor ieftine, al filmelor alora de cincii lei care nu pot face, vai, obiectul unei rubrici de film. De fapt, cred că multe teorii ar trebui redefinite azi, la ora 18.45.

PALINDROMAN

Serban FOARȚĂ

Roșul ușor e rozul iluzor

(Continuare din numărul trecut)

Era o zi geroasă, de februarie, orele 11 dimineața: se auzea, pe stradă, zăpada scriștîind, ostilă, sub talpa trecătorilor puțini. Nora Aron, ca și Vasile Elisav, locuiau la primul etaj, de ani de zile, dar parcă n-auziseră nicicînd zăpada cu atîta claritate și nu fără un vag frison dezagreabil, în tăcerea care se lăsase. Nu mai știa nici unul cum s-o rupă. Carmen Carpen își făcea de lucru cu cărțile din biblioteca Norei. Aceasta își aprinse o țigară. Atunci, Vasile Elisav se apucă să le vorbească despre trabucul infinit.

- Cum așa, domnule profesor, îl interpelă Nora Aron.
- E simplu, îi răspunde el: un trabuc începe din dreapta sau din stînga?
- Cînd dintr-o parte, cînd din alta...
- Vezii!
- Nu văd nimic, răspune Carmen Carpen. Orice trabuc începe de unde îl fumezi. Dreapta și stînga...
- Știi, sînt relative.
- Ce știi tu, Nora, zise Elisav.
- Că dreapta și stînga...
- Da, sînt relative. La ce sînt, însă, relative?
- La punctul de vedere.
- Ce-i punctul de vedere?
- Nu mai știu.
- Dar știi că un trabuc are un mijloc?
- Dacă așa vreiți dumneavoastră...
- Eu vreau, sau el îl are?
- El, desigur.
- Atunci e simplu să-l împarți în două, o parte dreaptă și o parte stînga. Fumîndu-i dreapta, îți rămîne, ntreagă, stînga. Fumîndu-i stînga, îți rămîne, ntreagă, dreapta. Fumîndu-le concomitent, îți rămîn ambele întregi, iar trabucul este fără capăt.
- Dacă știam că e așa stupid, aduceam și copiii, zise, cocteauizînd amabil, Carmen Carpen.
- Care copii, se ofuscă Vasile.
- Copiii străzii, începu să ridă Nora.
- Ce-s ăia, întrebă Vasile.
- Altă nenorocire, zise Carmen. Sînteți extraterestru, dom profesor?!
- Sînt dascăl de franceză, zise Vasile Elisav.
- Ei, asta-i, se obrăzniciră cele două.
- Profesorul își scoase din pachet o țigaretă fără filtru, îi ceru gazdei, Nora Aron, o forfecuță; aceasta i-o dădu îndată, după ce căută o clipă în neserul ei de unghii, pe care-l ținea-n sertarul din mijloc al noptierei. Mulțumindu-i, mușafirul Norei își sectionă la mijloc țigaretă, în două jumătăți perfect egale și începu să le fumeze simultan, ca și cum ar fi cîntat la dublul flaut al auletilui de pe Mormîntul cu Leoparzi, de la Tarquinia.
- Domnișoarele îl urmăreau îngîndurate.
- Profesorul scoase jumătatea stîngă, dintre buze, și, divizînd-o-n două părți egale, îi dădu una Norei, care făcu același lucru, dîndu-i o jumătate Carmencitei, care, și ea, o înjumătăți, dîndu-i restul domnului profesor, care-i dădu o jumătate Norei, care, de fapt, nici nu era o fumătoare propriu-zisă, ceea ce Vasile Elisav nu constată decît într-un tirziu, cînd nu mai știu a cîta jumătate fumea, încă, -n gura amfitrioanei, care moțăia.

(Continuarea în numărul următor)

timisoara
mercy 7
iulius mall

iasii
iulius mall

bucuresti
arthur verona 13
edgar quintet 9
anador center

cărturești
carte, muzică, DVD-uri

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

A fost!

N-am în „Supliment” o rubrică de cronică, însă tot mai des simt nevoia să-mi încerc pana de fost critic. Deși penajul e cam jumult, nu mă pot abține să nu aștern ceva despre câteva lucrături artistice care m-au făcut să sar pe pereți de incintă în toamna asta: un film românesc f. bun, un roman băștinaș ff. bun, o mare carte străină, tradusă fff. bine, și o casă-capodoperă din Timișoara. Dar pentru că știu cam pînă unde îmi pot întinde plapuma, n-o să scriu cronici ca la carte, ci o să povestesc cum văzutul unui film, cititul unor romane și documentarea pentru un volum despre o casă fac, pentru cine știe să se bucure, cît o megadodă de redublu sau un pumn de vitamax.

Încep cu filmul. E încununat de premii internaționale. N-are, în toburile criticilor, mai puțin de patru stele și nici măcar o singură întimplare acră. Pe forumuri, internații se extaziază că-s vasluieni. Cred c-ați înțeles: despre *A fost sau n-a fost?* al lui Corneliu Porumboiu e vorba. L-am văzut într-o după-amiază de duminică, după ce am smuls-o pe prietena Magdalena din casă, am pus-o să înfrunte ploaia și am împins-o în cinematograful Studio din Timișoara, fost Eurimages, fost Studio, fost Timpuri Noi, fost Filmon Sărbu, fost Thalia, fost Scala. Frigul garnisit cu miros de igrie și mucegai a adunat vreo 70 de spectatori, mai toți tineri. Dacă am fi avut în urbe un Cinema Multiplex, sala aproape că s-ar fi umplut. Dar cum frumosul nostru Mall nu are încă așa ceva, la Studio ne-am pierdut zgribulii prin tre rînduri. Cam pînă pe la jumătatea filmului s-a rîs în draci. Apoi, pe măsură ce pe ecran, la înregistrarea din studioul tv, cei trei mapeți s-au incins pe molcoma temă dacă în 22 decembrie, la ora 12.08, a fost sau

n-a fost revoluție în orașul lor din Moldova, lumea a chicotit tot mai rar. Iar cînd, spre sfîrșit, vocea mamei cu băiatul împușcat în decembrie '89 a intrat pe fir în direct cu un text cam neverosimil (poate prea poetic, aș îndrăzni să cîrtesc), ni-meni nu mai rîdea de mult. Așa că, la finalul propriu-zis, amuțitor, cu luminile care nu se aprind pe străzi deodată, ci pîlpîie și ele cum pot, pe rînd, chinuit și palid, în tristețea și mizeria aia de orăș, am rămas și noi muți, iar tăcerea sălii din Timișoara s-a făcut densă de puteai să te lovești cu ea.

Am rămas cu toții pe scaune încă puțin, fără să ne putem ridica. Apoi ne-am îndreptat spre ieșire și, în timp ce coboram pe scări, deși nu ne cunoșteam, am început să ne aruncăm unii altora zimbete complice. Un tînar, probabil student la arte sau arhitectură, după sulul de carton atînat cu o curea de umăr, a intrat brusc în vorbă și m-a întrebat dacă am mai văzut și celelalte filme despre revoluție. I-am răspuns că le-am ratat. Păcat, a zis el. Oricum, asta-i cel mai curat film care s-a făcut vreodată despre tot rahatu' de la noi.

Pe cuvintele *rahatu' de la noi* am ieșit în stradă. La nici șase jumate era deja un întuneric cețos. Între puținele dați din viața mea cînd am ieșit de la un film, cîteva minute n-am știut ce-ar trebui să simt: deprimare? voioșie? neliniște? ușurare? Milă? revoltă? Un cocktail din ele? Sau pur și simplu nimic, fiindcă starea + cu aia – dă 0. La 18.30 fix, mii de becuri mari și mici, de-un galben strălucit, s-au aprins toate deodată pe stîlpi și pe ghirlandele răsfrîrate printre copaci, între clădiri, ca niște plase pe tușuri și pe fîntina stalinistă cu pești. Piața Revoluției strălucia feeric ca un pom de Crăciun. Într-o fracțiune de secundă am simțit clar că se cuvine să mă sufoc de bucurie.

Bonzi și blonzi

COOLTURISME

Mădălina COCEA

În clasamentele americane, *Casino Royale* a pierdut primul loc în topul audiențelor, în fața unui film de desene animate, *Happy Feet*. Dar nici măcar un James Bond tînar și înarmat nu se poate lupta cu o ceată de pinguii pufoși și dansatori de step.

Datorită lui David Craig, toate poantele cu „Bond” și „blond” sînt fumate de mai bine de un an.

Pe atunci, se confirma public faptul că noul film cu James Bond nu îl va mai avea protagonist pe Pierce Brosnan, ci pe un actor britanic mai tînar, mai scund și mai blond. Privit de sub sprincene înalt arcuite de toată presa, David a primit imediat porecla James Bond Blond. După premiera *Casino Royale*, al 21-lea film cu James Bond, criticii spun că ar putea fi cel mai credibil interpret al agentului 007 de pînă acum.

James Bond, cerințele postului

În general, jobul de James Bond presupune să reușești să te arunci cu motocicletă de pe o stîncă, pentru a te prinde de bara unui elicopter în zbor – și toate acestea fără să-ți murdărești deloc cămașa. De fapt, motanul din *Tom și Jerry* și Superman ar fi destul de potrivii pentru acest post, mai ales că cerința principală pare a fi să arăți impecabil chiar și după ce ai fost călcat de vreo mașină sau ceva de genul ăsta.

O altă abilitate, la fel de importantă, este dexteritatea: cît de bine poți mînuii un trabuc și un pistol în același timp? Ei bine, la proba eliminatorie trebuie să reușești să manevrezi, un pic mai neortodox, și o persoană de gen feminin care în principal dorește să te omoare, dar n-o să o faci pentru că s-a îndrăgostit. Dacă nu ești cuminte la audii, ești trimis la cîlț unde trebuie să repeți de 100 de ori

„Bond, James Bond”, că doar așa a ajuns una dintre cele mai celebre replici de film din toate timpurile.

V-am convins să vă trimiteti CV-ul? Bine, dar vă rog atașați o poză, față și profil-cu-pistolul-in-mîna, pentru că trebuie să ne dăm seama cît de mortal arătați, atunci cînd sinteți privit printr-o țevă de pistol.

Murdăria e bună

De fiecare dată cînd producătorii anunță un nou protagonist pentru rolul de James Bond, publicul îl trece mental prin toate aceste probe. David Craig le-ar fi picat pe toate, cu brio. Urmează inevitabilele comparații cu predecesorii săi: Sean Connery, George Lazenby, Roger Moore, Timothy Dalton sau Pierce Brosnan, dar și aici oricine putea să observe că actorul era cu aproximativ 5 cm mai scund decît oricare alt James Bond și... încă o dată, blond.

Pe Internet a apărut chiar un site, danielcraigisnotbond.com, care a condus o campanie de boicotare a filmului.

În schimb, criticii afirmă că tocmai din aceste motive David Craig a reușit să îl recreeze pe cel mai celebru agent secret britanic din lume. De data aceasta, impecabilul Bond se murdărește, rămîne cu fața boțită după vreo bătaie, are temeri și este încruntat. „Veți vedea pe cineva care este complet distrus și trebuie să își revină singur”, au declarat pentru BBC scenariștii filmului.

Un personaj literar întunecat

De-a lungul timpului, agenții 007 de pe ecran s-au îndepărtat de creația originală a romancierului Ian Fleming. Mai întunecat, supus indoliei și plictiseli ca oricare dintre noi, aproape lipsit de umor și chiar aproape de o cădere psihică la un moment dat. Agentul secret s-a născut în jurul anilor 1920, în Germania, părinții săi fiind răpuși de un accident cînd avea 11 ani. După terminarea colegiului, s-a înscris în rîndurile marinei regale, fiind avansat în grad în timpul războiului. Recrutat de Serviciile Secrete, Bond își duce la îndeplinire primele misiuni în *Casino Royale*, primul roman dintr-o lungă serie. Aici i se descoperă dragostea pentru femeile frumoase și băutura, dexteritatea în jocurile de noroc și obiceiul nesănătos de a fuma 70 de țigări pe zi.

Încercarea de a-l apropia pe James Bond de agentul descris de Ian Fleming a fost cît se poate de bine primită de critică, mai ales în ceea ce privește interpretarea lui David Craig. Rotten Tomatoes, un site care ia pulsul criticii de film, a înregistrat un spectaculos 96% de cronici pozitive. „Variety”, „Empire”, „BBC Film” au spus că este cea mai reușită variantă de Bond pînă acum. MSNBC l-a acordat 5 stele, „The Daily Mirror” și „The Daily Telegraph” l-au comparat cu Sean Connery, iar „The Times” cu un alt predecesor Bond, Timothy Dalton.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE » DESPRE NIȘTE RECLAME

Bobo

Mă uit foarte rar la televizor, mai bine zis nu mă uit aproape deloc, dar chiar și așa nu pot să scap de pauzele dintre programe, tot mai lungi și tot mai dese, care, uneori complet nejustificat, poartă numele de reclame.

A fost de curînd una în care o femeie aflată pe patul de maternitate vorbea la telefon ba cu soțul, ba cu niște oameni din Maramureș, ba cu

un moldovean de la – firește – Moldova, ba cu un bunic din Sighișoara, și toți se bucurau de vестea cea mare, cum că fericita ar fi născut. Multă vreme n-am știut la ce e reclama – de fapt e vorba de o companie de telefonie mobilă – și am crezut că e o campanie socială care ne învață ce bine e să ai rude răspîndite prin toată România. Că, la o adică, comunismul n-a fost chiar așa de rău cînd dădea repartiții la mama dracului în praznic, că uite acum ce bine e să-ți trimiță ai tăi și o palincă de

Zalău, și un bidon cu lapte ales din ținutul Dornei, un strugure dobrogean și o mănă de la Vilcea.

Foarte multe reclame se bazează pe presupunerea că dinții noștri nu sînt suficient de albi. Eu cred că e moralmente incorect să mai ridicăm probleme din astea, acum, după anul 2000. Propun astfel pentru contrabalansare o reclamă sprijinită de guvernul României în care o femeie cu dinții galbeni să-l întrebe pe dentist: „Oare dinții mei nu sînt suficient de albi?”, iar dentistul să răspundă: „Dinții

nu au culoare. Stop rasismului!”.

Mai e o reclamă în care o tipă și un tip stau pe un acoperiș de bloc, la soare, și ea îl întreabă: „Care parte a corpului meu îți place mai mult?”. Iar el alege – stupoare generală – subrațul. Asta fiindcă ea se dă acolo cu nuș' ce cremă sau spray, căreia i se face reclamă. Complet greșit. Pentru că doar o foarte mică parte din bărbați au un fetiș pentru subțiori. Nu toți bărbații sînt bolnavi. Dacă ar fi să păstrăm ideea creativului

care a ticluit-o și să o transformăm într-o reclamă normală, care să implice bărbați normali, atunci ar trebui să o facem la săpun lichid pentru igiena intimă.

O reclamă foarte logică, dar care nu spune absolut nimic, zice despre un îndulcitor care arată ca zahărul, miroase ca zahărul, are același gust ca zahărul, mai mult chiar, este obținut din același zahăr. Și cu toate astea, nu este zahăr. Este indulcitorul. Și ultima, dar nu cea de pe urmă. Nu se poate să

nu știți ce înseamnă traficul intestinal greu și cum se combate el. Exact. Se bea cîte un iaurt pe zi. Și traficul intestinal greu dispare, adică se duce pe apa sîmbetei, după ce o tragi.

În sfîrșit și-au dat seama producătorii de importanța efectului produselor naturale și au scos un sortiment nou de iaurt. Cel de prune. Asta cu siguranță va da cele mai bune rezultate. Asta bineînțeles pînă la apariția unui nou soi. Iaurtul de bere cu pere.

Corpul migrator

„Pentru mine, corpul care migrează e un corp fără nume”, mi-a spus coregrafa olandeză Sacha Steenks, în momentul în care a început să lucreze în România.

Mihaela Michailov

Extrapolând, aș putea spune că e un corp en gros, care își mută detaliile psiho-somatice dintr-un loc în altul. Corpul este un complex de dislocări. Este suma tuturor traversărilor prin spațiu și timp. Iar traversarea implică întotdeauna secționare și depășire a unei granițe, duceri și (de)reveniri. Corpul e, de fapt, ceea ce devine. Și devine, chiar și atunci când rămâne imobil, cel mai permeabil teritoriu de interacțiune. Cea mai

migratoare identitate. În corp se varsă bucăți de istorie urbană pe care le trăim în fiecare zi. Corpul este translocal, este du-te vino. Trafic de carne și sînge. Poartă în el un aici pe care îl trece mereu dincolo de determinarea dată.

Pe 14 noiembrie a început la Centrul Național al Dansului București una dintre rezidențele cuprinse în proiectul de cercetare și creație coregrafică europeană *The Migrant Body*, desfășurat în perioada noiembrie 2006 – septembrie 2007. Coregraful Cosmin Manolescu, directorul Fundației Proiect DCM, este unul dintre cei cinci organizatori ai acestui proiect care, prin modulul de cercetare, capătă o dimensiune mult mai aplicată și mai adecvată temei propuse decît un simplu spectacol. Fenomenul migrației, analizat sociologic și psihologic în numeroase studii de specialitate, s-a transformat într-un interval scurt în cel mai acut investigat barometru al reintegrării socio-dinamice. Și pentru că migrație înseamnă, în primul rînd, transport de corp, indiferent care ar fi cauzele de adîncime ale deciziilor personale sau colective, trupul este primul afectat de această mutație, primul în care se depun amprentele locului înșușit.

Corpul își ignoră corporealitatea

Migrația a ajuns un fenomen de masă, iar corpul este parte a acestei masificări care ajunge să țină prea puțin cont de datele individuale. Corpul purtător de sine se disipează într-un amalgam de conținuturi generice. Și, paradoxal, în multitudinea de motivații, obsedat să se adapteze și să supraviețuiască în noul sistem, corpul își ignoră corporealitatea, *frame*-ul de sine. Ordinea corporală este un compus de adaptări fluctuante. Să fii corp înseamnă să-ți explorezi la maximum flexibilitatea. Cît din iminentele adaptări reușesc să nu anuleze corpul născut într-un anumit perimetru, *corpul prim*?

Cred că tema identitară cea mai potrivită pentru un astfel de proiect european, care adună artiști din Marea Britanie, Italia, Estonia, Olanda, România, este *particularitatea artistică* a migrației. În ce măsură și în funcție de ce *artistul de drum lung* își modelează *corpul de tranziție*? Rezidenții aflați timp de două săptămîni la București încearcă să-și definească în funcție de propriul traseu *migrativitatea* corporală, starea de *corp-cursă*. Prima etapă a proiectului cuprinde cercetarea coregrafică, structurată pe un calup de rezidențe, cea de-a doua etapă e focalizată pe producerea a două piese coregrafice, iar cea de-a treia propune un turneu *The Migrant Body*. În toate aceste etape, corpul de și re-teritorializat este materia organică de lucru.

PE SCURT

Andrei Ionescu, premiat pentru traducerea poeziei lui Borges

Asociația Scriitorilor din București (ASB), cea mai mare filială a Uniunii Scriitorilor din România, a decernat marți, 21 noiembrie, premiile pentru cărți apărute anul trecut. Cîștigătorul categoriei „traduceri din literatura universală” este Andrei Ionescu pentru volumul *Poezii* de Jorge Luis Borges, ediție hard-cover, selecție, traducere și prefață de Andrei Ionescu, ilustrații de Tudor Pătrașcu, apărut la Editura Polirom în colecția „Biblioteca Polirom”, 2005.

Erată

În numărul trecut al revistei, în preambulul interviului cu Alex. Leo Șerban, a apărut formularea „criticul (...) a adunat toate cronicile publicate vreodată (...)”. Ceea ce este fals, întrucît volumul *De ce vedem filme* ar fi trebuit să aibă, în acest caz, aproape 2000 de pagini.

Radio România Cultural
CRAFFITI
 o interfață a culturilor europene
CRAFFITI
 o luptă dreaptă în arena diversității
CRAFFITI
 un roman la minut - decupat din istoria cotidiană
CRAFFITI
 o emisiune realizată
 la Radio România Cultural
 în fiecare zi
 de luni până joi,
 de la ora 14:30
CRAFFITI
 cu Adela Greceanu și Ioan Budura
 fm
 Brașov 105 | București 101,3 | Craiova 101,1 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Timișoara 100,7

O NOAPTE FURTINOASĂ ACASĂ LA COANA MARE
 teatru și filme

www.24fun.ro
 Petrecerea continuă

Suplimentul DE CULTURĂ

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Victor Jalbă

Rubrici permanente:

Adriana Babeti, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Mădălina Cocca, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Doris Mironescu, Cristi Neagoie, Ana-Maria Onisei, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu. **Carte:** Luminița Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu. **Muzică:** Victor Eskinasy, Răzvan Țupa, Dumitru Ungureanu.

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”. *Suplimentul* se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov. **Arte vizuale:** Matei Bejanaru. **Caricatură:** Lucian Amariu (Jup). **Grafică:** Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruta

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333, Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodi-pet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cîștigătorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodi-pet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri MEDIAFAX. Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA

Luiza VASILIU

Gratis

O intuiție de ultimă oră: nu primim și nu dăm nimic pe degeaba. Lui Moș Crăciun trebuie: să-i scriem, să-i spunem o poezie, să-i cântăm. Dacă cineva ne-a făcut un cadou, ne simțim, cu toată dragostea pe care o avem pentru persoana respectivă, îndatorați. Un cadou cheamă alt cadou, un gest alt gest, un cuvânt alt cuvânt, o privire altă privire (de curiozitate, oare de cât tepeu ar fi nevoie ca să umplu Enciclopedia de azi numai cu enumerarea asta, pe care s-o întind la infinit?). Când ajutam o bătrnică să-și urce pe scara blocului sacoașă grea, n-o facem dintr-o bunătaie infinită, ci pentru că așteptăm, probabil inconștient, o recompensă supranaturală, o vorbă bună pusă la grațierea divină. Totul e pe interes (ca-n manelele cele mai pline de învățăminte), n-are nici un rost să mai lungesc vorba.

Dar ideea centrală a ceea ce vreau să istorisesc e că belgienii sînt cei mai tari (și-acuma nu e vorba de Tintin și de Brel). De la 14 ani, de cînd am descoperit Internetul, m-am tot străduit să primesc ceva pe degeaba. Era prin de site-uri care cereau adresa de-acasă și cea de mail, promișind tot felul de minunății pentru care nu trebuia să plătești un cent. În loc de asta, pentru fiecare gablonz și aspirator sperat, am primit cîte 10 spam-uri pe zi. Și de-atunci, nu se mai opresc.

Din fericire, mi-am păstrat sufletul de copil și, acum două luni, în fața unui *pop up* al unei reviste belgiene care testează produsele de pe piață, am dat click și mi-am trecut datele într-un formular, ca să primesc acasă revista gratuit timp de două luni, plus un mp3player și niște căști fără fir. Imediat după ce-am terminat cu înscrierea, am și uitat, era în mod clar o păcăleală. Pînă cînd, acum o lună, a venit pe numele meu un pachet. În el: un mp3player și două căști fără fir. Nu mă simt nici vinovată, nici datoare să transmit mulțumiri. Doar puțin încurcată, căci descopăr plăcerea de-a fi pleșcar. Pînă să se transforme în dependență, tot stau cu grija că belgienii or să-mi devalizeze contul în lei pe care l-am trecut în formular. Poate totuși am noroc.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827 000 104

Excese în slow motion

lată o carte care desface, cu răbdarea observației profunde și a analizei pînă în cea mai îndepărtată semnificație, tipicurile bogaților. O carte a cărei lume – destinată intenționat lui Julius, deși acesta nu e decît un obiect de decor în interiorul ei – relevă obsesiile conduitei aristocratice, falsurile și cruzimile unei pături sociale „înalte”.

Ana-Maria Onisei

Romanul lui Alfredo Bryce Echenique, reface, prin istoria unei familii din Lima, istoria acelor rich people pentru care mai totul – dar în special sufletul – nu reprezintă altceva decît un accesoriu scriitor.

Scriitorul peruan Alfredo Bryce Echenique, licențiat (la Paris) în litera-

tură franceză și reprezentant al noului roman latino-american, este exhaustiv și insistent. Insistent asupra detaliului: parfumuri impregnate pe clapele pianului, căzi ce par din porțelan și azur, ritualuri ale tăierii florilor din grădina ori ale jocului de golf, gesturile, ticurile, unduirile personajelor. Exhaustiv: în peste 600 de pagini, derulează cu harul unui povestitor aluziv – dar fără „ieșiri” moralizatoare – zece ani din viața unui băiat bogat, înconjurîndu-l cu... viețile celorlalți. Așadar, demersul reprezintă deopotrivă o conturare gingașă a personajului principal, copilul Julius, nevoit să-și asume maturizarea timpurie, propria dezorientare și lipsa afecțiunii părintești, și a personajului „colectiv”, familia superficială, ahtiată după lux. Naratunea se desfășoară pe mai multe planuri, surprinzînd instanțanele ale sufletelor, atitudinilor, lumilor diferite.

Portretul unei lumi corupte, cu responsabili și victime colaterale

Cele trei „postaze”, palatul (viața din interiorul său și permanenta scîndare între stăpîni și servitori), socialul (petrecerile bogătașilor, școlile speciale, biserica, partidele de golf, ieșirile ca între băieți, chiar America, privită ca țară a obiceiurilor moderne și a prosperității în afaceri) și spiritul (demititatea servitorilor care își recunosc condiția, dar nu acceptă umilinta, zburcunul plăpîndului Julius care nu pricepe dife-

© foto: Jo Schwartz - <http://www.joschwartz.de>

rența sărac-bogat, megalomania unui tată vitreg, cochetăria ineputabilă a mamei) alcătuiesc portretul unei lumi corupte, cu responsabili și victime colaterale.

Per ansamblu, romanul exploatează tema oligarhiei – ce a marcat biografia autorului însuși –, din istorisirii desprinzîndu-se contrastele societății, nedreapta diferență între cei cu foarte mulți bani (familia lui Julius) și cei care îi slujesc (metișii și negrii). *O lume pentru Julius* pune în scenă, cu subtilitate, freacă a unei societăți inegale și inegale, iar personajul de legătură, Julius, nu e doar un mijloc pentru a evidenția frământările, ci devine îngrijorarea autorului în legătură cu viitorul propriei țări. Cîteva secvențe urmăresc obsesiv parcursul poveștii și marchează reacțiile lipsite de sentiment ale familiei și excesele inexplicabile lui Julius:

moartea apropiatilor (tatăl și sora sa), plecările servitorilor (ambele doici – pe care copilul le iubea – vor fi alungate de la palat din cauza unor greșeli administrative), tabieturile (mama care bea cafea la ora 11 pentru că a citit într-o revistă pariziană că așa poate fi alungată moleșala de dimineață ori care nu poate ieși din casă pentru că a greșit parfumul), plimbările și vizitele interminabile ale familiei și îndepărtarea treptată a lui Julius (la serbarea de sfîrșit de an nu reușește să cînte la pian fiindcă nu-l mai recunoaște). Vă vor plăcea frazele generoase, precizia autorului și subtilitatea cu care descrie aceste excese, în *slow motion*, pe cîteva sute de pagini. Dar cel mai mult sensibilitatea, dublată de nostalgia și ironia care răzbat dinspre gesturile, încă atît de copilărești, ale lui Julius.

Gaudeamus se întoarce!

Cînd spun Gaudeamus – tîrg de carte desfășurat la sfîrșitul lunii noiembrie, în Pavilionul Romexpo din București –, îmi răsună în cap un *gingle* pus la dispoziție de generații organizatori din Radiodifuziunea Română. Și nu fac inutile figuri de stil, nu mă scufund în adîncurile memoriei pentru asta. Îmi răsună la propriu, pentru că scriu *live*, pe laptop, în standul Editurii Universității „Alexandru Ioan Cuza”. *Gingle*-ul se întîmplă așa: te afli sub cupola uriașă a pavilionului, rătăcești printre cărți, fie

că ai venit să le cumperi, fie că ai venit să le vinzi. Un suav fond sonor curge domol din niște boxe ascunse vederii, învăluind activitatea de marketing, nici prea tare, încît să-ți distragă atenția, nici prea încet, încît să adormi cu cartea în mînă. Și, brusc, maestrul de sunet de la stația de amplificare dă sonorul pînă la „are you nuts?” și intră *on air* cu *gingle*-ul: *Gaudeamus igitur...* În cazul de față, cunoscutul cîntec care ne epuizează resursele de latină pe la diverse ocazii sună mai degrabă a decla-

rație de război decît a semn de bucurie. Toate suflutele aflate sub cupola tresar în cor și au nevoie de cîteva secunde bune ca să-și revină din spieritură... Să ne bucurăm, așadar! Bucurie pe care o înțeleg cînd, după *gingle*, se anunță o lansare de carte, nu și atunci cînd domnul Georgescu e avertizat să-și mute mașina din parcare de-afară. În fine, trebuie să auzi ca să crezi.

Un tîrg de carte n-are cum să fie altceva decît un tîrg. Cu bune și rele, cu aglomerație, cu zeci de mii de cărți, cu nelipsiții mici și

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

necesara bere. Am văzut lansări la care asistau două doamne și patruzeci și opt de scaune, încît mi-l închipuim pe Eugen Ionescu, cîțiva pași mai încolo, rostînd: „Eu v-am spus!”. Am văzut lansări cu sute de oameni înghesuși să înlînească VIP-urile culturale. Am văzut o bătaie, ca la ajutoare, pe cărți cu horoscoape oferite gratis. Am vorbit cu cititori profesioniști, cu pasionați ai lecturii, dar și cu oameni care nu știau ce caută pe acolo.

E suficient să stai cîteva ceasuri în tîrg ca să-ți dai seama cît de falsă e problema dezinteresului față de carte. Întrebarea nu e „cine mai citește astăzi?”, ci „ce se mai citește astăzi?”. Aș spune că de toate.

Am scris rîndurile de mai sus fix acum un an, pe același laptop, la același stand, la același tîrg de carte. Și știți ce-am observat? Că nu s-a schimbat nimic.

Să ne bucurăm, așadar!